

150 JAAR

SCHOUWBURG

— 1867 — — 2017 —

— 30CC —

150 JAAR

SCHOUWBURG

INDEX

02

DE SCALA VAN DE DIJLESTAD

*Terugblik door
Jan Delvaux*

14

“RESPECT VOOR ONS AMBACHT”

*Interview met Katrien
Valckenaers*

34

NOG MEER LEVEN IN HUIS

*Vooruitblik door architecten
Pieter T'Jonck en Wouter Nilis*

06

“NERGENS KREGEN WE ZO CARTE BLANCHE”

Interview met Kommil Foo

16

ACHTER HET RODE GORDIJN

Reportage

40

YOGA VOOR DE ZIEL

Column door Wouter Hillaert

08

PALEIS OP POTEN

*Column door
Carmien Michels*

24

“DIT IS EN BLIJFT EEN HEILIGDOM”

Interview met Hugo Symons

44

“NOG LANG NIET UITGESPEELD”

*Vooruitblik door
Denise Vandevooort*

10

“IN DE ARMEN VAN DE SOPRAAN”

Interview met Louis Tobback

28

“DIT IS EEN VAN MIJN HUIZEN”

Interview met Els Dottermans

12

IN BEELD: DE OORLOGSJAREN

32

“WAT EEN ATTENT PUBIEK”

Interview met Will Tura

COLOFON

DIT MAGAZINE IS EEN UITGAVE VAN vzw 30CC, Rijschoolstraat 4 bus 0004, 3000 Leuven IN HET KADER VAN 150 jaar Schouwbург, september 2017
VERANTWOORDELIJKE UITGEVER Denise Vandevooort, schepen van cultuur INTERVIEWS EN (EIND)REDACTIE Katrien Steyaert COÖRDINATIE EN EINDREDACTIE Robrecht Penders
FOTOGRAFIE Marco Mertens MET BIJZONDERE DANK AAN Jan Delvaux, Erfgoedcel Leuven, Stadsarchief Leuven, de geïnterviewden en auteurs
en alle Schouwburgmedewerkers van de voorbije 150 jaar VORMGEVING Uncompressed DRUK Antilope De Bie

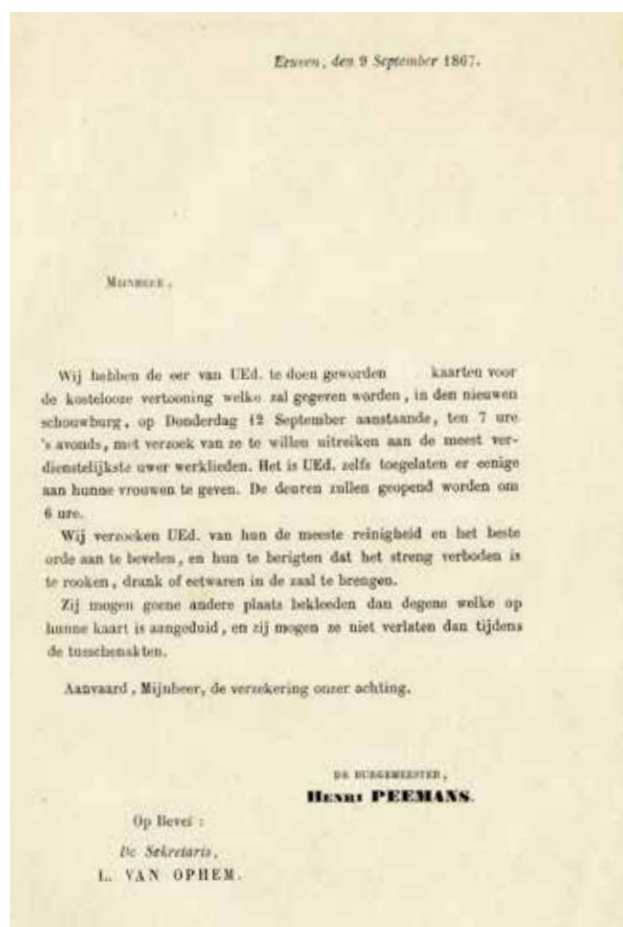
De Scala van de Dijlestad

*Het verhaal van de (Stads)Schouwburg
is er een van ambitie, grandeur en tegenslag.
Een biografie van de eerste 150 levensjaren.*

TEKST JAN DELVAUX | BEELDEN STADSARCHIEF LEUVEN

Het waren de sopraan Juliette Capulet en tenor Tybalt, haar neef, die op dinsdag 3 september 1867 de eerste woorden zongen op de bühne van de gloednieuwe Stadsschouwburg van Leuven. De twee zijn de hoofdfiguren in de openingsscène van *Roméo et Juliette*, de operabewerking van de gelijknamige tragedie van William Shakespeare die op de openingsavond werd opgevoerd. Het stuk was een productie van de Société Adelphique-Dramatique. Podiumkunsten waren toen nog een aangelegenheid voor een welgestelde minderheid. De kleine man kwam er niet in – tenzij hij vrijkaarten had gekregen van zijn baas. Burgemeester Henri Peemans, de Louis Tobback van de 19e eeuw, gaf bij de opening van de Stadsschouwburg gratis tickets aan de Leuvense fabrieksbazen. Die mochten ze uitdelen aan de ‘meest verdienstelijke hunner werklieden’. Op donderdag 12 september 1867 werden die Leuvense Stakhanovs verwacht op een voorstelling van de Koninklijke Maatschappij Roos en Eikel, Het nieuwstedelijk van die tijd. Maar alleen als hen ‘de meeste reinigheid en het beste orde’ was aanbevolen. In Londen presenteert Karl Marx op datzelfde moment het eerste deel van zijn boek *Het kapitaal, kritiek der politieke economie*.

De nieuwe cultuurtempel van Leuven is gebouwd op vruchtbare grond. In 1806 koopt Guillaume Cordemans, de vastgoedmagnaat van die dagen, een stevige lap grond in de Diestsestraat waarop hij een feestzaal bouwt. Frascati wordt een verre voorloper van de Manhattan. Dansen is de hoofdzaak, maar er kan een mobiel podium binnengerold worden voor theatervoorstellingen en concerten.

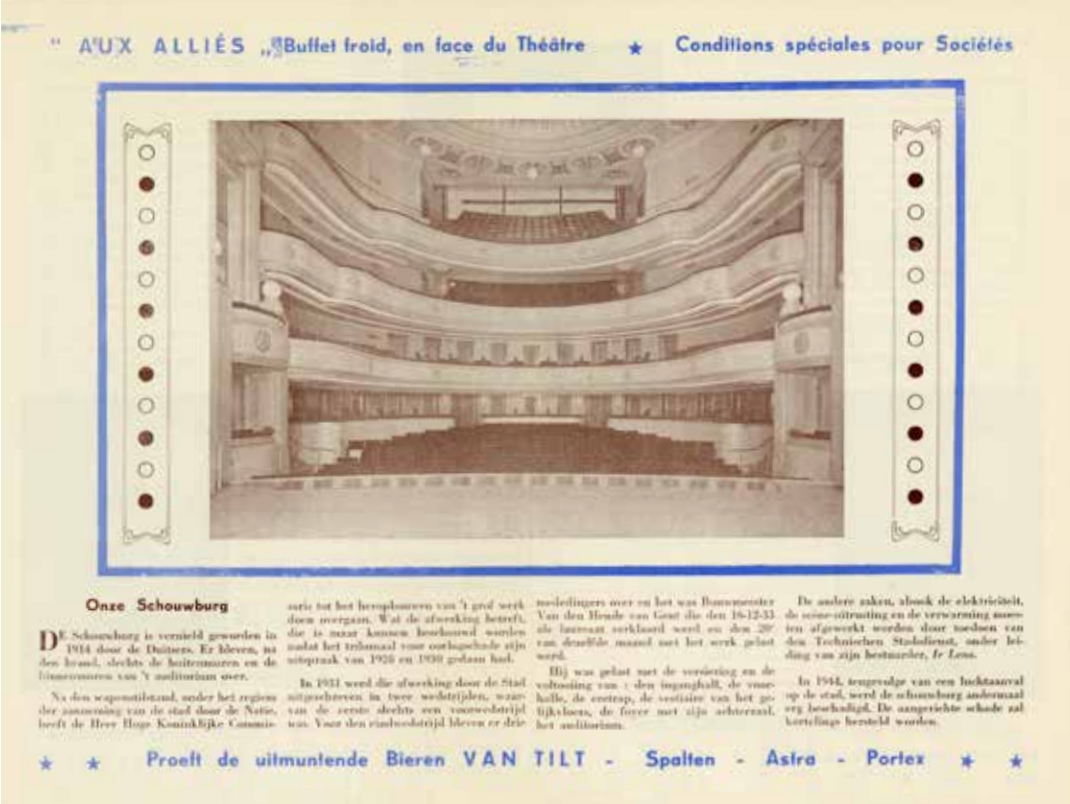

Charles-Auguste de Bériot – jawel, die van de straat – geeft er in het begin van de jaren 1830 een optreden waar nog jaren over gesproken wordt. De Leuvense violist begeleidt zijn echtgenote Maria de la Felicidad Garcia. Ze is een befaamde mezzosopraan, de beroemdste zangeres ter wereld, de Noémie Schellens van toen, zeg maar.

In 1859 wordt Frascati afgebroken. De zaal staat in de weg van een nieuwe straat die het station en het stadhuis moet verbinden. Ze krijgt de naam Stationsstraat en is de voorloper van de Bondgenotenlaan. Zonder die grote voorzienigheid van burgemeester Peemans zou het busverkeer in de binnenstad vandaag dus een absolute ramp zijn. Als beloning mag de man op 8 september 1864 de eerste steen leggen van de nieuw te bouwen Schouwburg. Stadsarchitect Edouard Lavergne, de Henry Van de Velde van Leuven, heeft de plannen getekend.

Hij denkt groot. De Scala van de Dijlestad is berekend op duizend personen en de foyer moet een van de mooiste van het land worden.

Over de eerste vijftig levensjaren van de Stadsschouwburg is weinig bekend. Dat is de schuld van Alexander von Kluck, de Louis de Funès onder de oorloggeneraals, die zijn soldaten bij het begin van de Eerste Wereldoorlog opdroeg het gebouw in brand te steken. Het gaat volledig in vlammen op. En alles wat erin zit ook. Weg archief dus.

“Op een tijdstip dat de toeschouwer tot in zijn woning aangelokt wordt door radio en televisie, nodigt onze mooie Schouwburg de massa uit en heeft ze met opgaande bijval de kennis van het repertorium vergroot.”

Pas in 1938 gaat het theaterpaleis weer open. Alles ziet er spic en span uit. Architect Jules Van den Hende, de Stéphane Beel van de 20e eeuw, kiest voor de modernste technieken en de beste materialen: verschillende marmersoorten, eik en acajou voor de parketvloeren en de deuren, wandschilderingen en bas-reliëfs en een vernuftig verluchting- en verwarmingssysteem dat in de zuilen zit verwerkt. Chic.

Het vernieuwde gebouw haalt zelfs de internationale pers. De hele stad loopt op 11 maart 1938 uit voor de opvoering van *Jonkrouw Edelwater*, een Chinees toneelstuk dat is vertaald door Marnix Gijsen, de Koen Peeters van zijn generatie. De vreugde is van korte duur. De volgende oorlog komt er al aan. Het culturele leven gaat echter – redelijk – vrolijk verder. Er worden zelfs jazzconcerten gegeven, ondanks de censuur van de Duitse bezetter op swingmuziek.

Op het einde van de tweede wereldbrand loopt de Stadsschouwburg opnieuw schade op. Zeven jaar later starten de herstellingen. Daarna breekt een periode van aangename rust en ongekende bloei aan. De Stadsschouwburg wordt jarenlang bestierd door Fernand Delvaux, de Gerard Mortier van Leuven. Met zo'n familienaam kan het natuurlijk moeilijk fout gaan.

Bij de start van het seizoen 1961-1962 laat Fernand deze knaller van een volzin afdrukken in de jaarbrochure: 'Op een tijdstip dat de toeschouwer tot in zijn woning aangelokt wordt door radio en televisie, nodigt onze mooie Schouwburg de massa uit en heeft ze met opgaande bijval de kennis van het repertorium vergroot.' Heel belangrijk zijn de volksoepvoeringen van de 'welbezielden' Leuvense toneelmaatschappijen, waaronder De Dilezonen en De Gouden Palm. Daarnaast is er een mooi aanbod aan moderne en klassieke toneelwerken die op doortocht zijn, in de beide landstalen.

INKIJK

In enkele opvallende details geeft het gebouw zijn rijke geschiedenis prijs.

Een populair onderdeel van de programmering is *Exploration du Monde*, met films over verre landen als Portugal en Schotland, ingeleid door André Petit, de Rudi Vranckx van weleer. De immer mercantiele Fernand Delvaux sluit af met de mededeling dat 'een intens toneellevens ongetwijfeld de belangen van de plaatselijke handel zeer bevordert'. Het aanbod blijft stabiel tot het begin van de jaren 80: er is toneel en variété, gaande van Gilbert Bécaud en Nana Mouskouri tot Helmut Zacharias. Daarna wordt de stroom breder: theater, dans, literatuur, jazz, comedy en populaire muziek doen hun intrede.

De Stadsschouwburg wordt een van de drukst beklante cultuurhuizen van het land. Het gebouw wordt regelmatig opgefrist, gerestaureerd en geüpdatet. Maar aan de ziel verandert er niets. De zaal heeft nog steeds de grandeur van de jaren 30. Mettertijd komen de eretitels: beschermd monument (1994), bouwkundig erfgoed (2010) en beschermd stadsgezicht, als onderdeel van de Bondgenotenlaan (2015). Maar de grootste verandering dateert van 2005. Dan krijgt het gebouw een nieuwe naam. De kenners spreken sindsdien niet meer over de Stadsschouwburg, maar over 30CC/Schouwburg. Gewoon Schouwburg dus, zonder dat loodzware stads- ervoor. Men zegge het voort ...

Jan Delvaux is Vlaanderens grootste wandelende muziekencyclopedie. Samen met dj Bobby Ewing is hij het brein achter Belpop Bonanza.

Per koets

Na lange en pittige discussies beslist de Leuvense gemeenteraad in de jaren 1860 om midden in de stad een nieuwe Schouwburg te bouwen. Doorslaggevend argument: *le théâtre est une nécessité sociale*, de Leuvense bevolking heeft recht op een cultuurtempel. Maar de ingang van het gebouw verraadt meteen dat die bevolking niet erg ruim is opgevat. De dubbele sluis aan de voorkant is zo ontworpen dat paardenkoetsen onder de bogen door kunnen rijden en daar hun gegoede passagiers kunnen afzetten in het droge. Van daar kunnen zij meteen de eretrap op schrijden en bereiken ze rechtstreeks de foyer. Arriveren in stijl noemen ze dat.

De Leuvenaars die zich een van de duizend zitjes in de meest prestigieuze zaal van de stad kunnen permitteren, horen zich trouwens aan een streng reglement te houden. Daarin staat bijvoorbeeld het gebod dat 'manspersonen het hoofd gedekt houden wanneer het doek geheven is'. (ks)

“Nergens kregen we zo carte blanche”

“Twee onnozele jonge gastjes. Dat waren we, die eerste keer in de Leuvense Schouwburg. Raf was 25, ik 21”, vertelt Mich Walschaerts, de blonde helft van Kommil Foo. “We waren toen al een tijdje bezig”, vult zijn broer Raf aan. “Met veel enthousiasme trouwens. Ik wist al van bij ons eerste vrij podium dat ik hier mijn leven van wilde maken. Maar de eerste vijf, zes jaar traden we vooral op in cafés en jeugdclubs. Tot we in 1992 plots Cameretten wonnen, de Rotterdamse wedstrijd voor cabaret en kleinkunst. Een week later hadden we zestig optredens in echte zalen te pakken. Waarop we in allerijl een voorstelling in elkaar gezet hebben, een soort best of van het materiaal uit onze caféjaren.”

TEKST KATRIEN STEVAERT | HOOFDFOTO MARCO MERTENS | FOTO PLANK JAN LAMBIN

Mich: "Plank heette de voorstelling, en ze was de max om te spelen. We spraken er bijna niet in, maar verzonnen zoveel mogelijk gags met een plank. We schiepen er zelfs een vrouw uit. Het kwam er eigenlijk op neer dat we onnozel deden. Als je het vergelijkt met wat we nu brengen, was het veel visueler, veel eerstegraadser."

Raf: "We schoten in het wilde weg in de hoop zoveel mogelijk raak te schieten. Dikwijls lukte dat – er zijn mensen die Plank nog altijd het beste vinden dat we ooit gemaakt hebben. Ik heb toch het gevoel dat we in onze recentere voorstellingen, zoals *Wolf* en *Schoft*, meer uit te drukken hebben en dichterbij onszelf komen. We blijven nu ook altijd werken tot we het gevoel hebben dat alles raak is."

Mich: "Wat natuurlijk plezant was aan die eerste dagen was het verrassingseffect, ook voor onszelf. Ik herinner me nog hoe onder de indruk we waren van de Leuvense Schouwburg toen we er Plank speelden. Stijn Devillé, nu directeur van Het nieuwstedelijk, had ons daar uitgenodigd voor een humorfestival, waaraan onder anderen ook Kamagurka deelnam."

Raf: "Het was voor ons de eerste keer dat we in zo'n grote zaal stonden, en het betekende de aftrap van de lange tournees die we nu nog altijd doen. Die voeren langs bonbonnières zoals die in Leuven en het is nog elke keer fantastisch om in zo'n historisch kader te staan spelen. De schouwburgen van Leuven, Brugge, Kortrijk en Antwerpen zijn de mooiste zalen van België, en dat bepaalt voor mij mee het welslagen van een voorstelling."

Mich: "Ik rijd altijd goedgezind naar Leuven omdat ik weet dat het er gezellig is en omdat Mia, de verantwoordelijke van de artiestenfoyer, ons altijd zo warm ontvangt. Het publiek is er ook enorm groot en geïnteresseerd."

Funk in de foyer

Raf: "We hebben al zeker vijftig keer in Leuven gestaan en nog kunnen we er 95 procent zeker van zijn dat onze volgende voorstelling zal uitverkopen."

Dat is fantastisch. Het is natuurlijk anders dan twintig jaar geleden. Toen stapten we het podium op en hadden we het gevoel dat we een gevecht moesten leveren om de zaal te overtuigen. Die strijd voel ik niet meer, al is het nog elke keer hard werken om ervoor te zorgen dat we het publiek raken en enthousiast krijgen. In die zin ben ik nog niet zo lang over het gevoel een beginneling te zijn."

Mich: "Maar misschien is dat omdat er maar twee opties zijn: je bent een aanstormend talent of een ouwe lul." (lacht)

Raf: "Hoe dan ook, Leuven heeft ons geweldige kansen gegeven. Een centraal moment in onze carrière was *Vol Pension*, de week die we in 2008 van 30CC mochten organiseren. Dat kwam op een perfect moment. We hadden al veel achter de rug, maar broedden ook op nieuwe plannen. Hier in Leuven stonden ze voor alles open, we mochten de hele programmatie kapen."

Mich: "Jazz, theater, tango, we brachten alles waar we goesting in hadden. Ik herinner me funk in de foyer van de Schouwburg, op het podium speelden onder andere Boudewijn De Groot en Gwen Cresens met ons mee, en tussen de gerechten van het slotdiner door zongen mijn broer en ik liedjes. Die week springt er nog altijd uit voor mij."

Raf: "Ze is ook bepalend geweest, want met Gwen hebben we daarna jarenlang getoerd. We namen samen een plaat op en hij speelt nog altijd bij ons. *Vol Pension* was uniek. Nergens anders kregen we ooit zo carte blanche – te gek. Het pleitte voor de visie en durf van de Leuvense ploeg. We kunnen alleen maar hopen dat ze ons op een dag terugvragen. Kunnen we die oude Schouwburg nog eens op stellen zetten."

Raf en Mich Walschaerts vormen samen het cabaretduo Kommil Foo dat al bijna dertig jaar Vlaanderen en Nederland weet in te pakken.

"Ik rijd altijd goedgezind naar Leuven omdat ik weet dat het er gezellig is en omdat het publiek er enorm groot en geïnteresseerd is." Mich

"Het is nog elke keer fantastisch om in zo'n historisch kader te staan spelen. Het bepaalt voor mij mee het welslagen van een voorstelling." Raf

Paleis op poten

FOTO KOEN BROOS

Als kind had ik een grotere fascinatie voor kisten dan voor eender wat ter wereld. Juwelenkisten, notariskisten, scheepskisten, grafkisten. Elk exemplaar bezat een geheim dat in rook opging als je het deksel optilde. Met de meestbelovende kisten wachtte ik het langst. Eens ik had gezien wat erin zat, wat altijd banaler was dan de babyvaranen, maffioze drugspakketten en verboden liefdesbrieven die ik voor ogen had, kon ik nooit nog met dezelfde nieuwsgierigheid naar de kist kijken – zoals je in de *Waar is Wally*-boeken de gestreepte slungel niet meer kan wegdenken van de plek waar je hem hebt gevonden, hoeveel tijd er ook verstrijkt voordat je het boek opnieuw openslaat.

De enige keer dat ik het deksel van een doods-kist optilde, bevond ik me op de beroemde begraafplaats Père-Lachaise in Parijs. Terwijl mijn gezelschap zich om het bescheiden graf van Edith Piaf schaarde, volgde ik verderop met mijn wegwerpcamera een

muis die in een ingestorte grafkelder verdween. Toen ik behoedzaam de plank optilde waarvan de nagels waren verloren gegaan in de tijd, stond mijn hart twee tellen stil. De kist was leeg, wat ik nog erger vond dan een skelet te vinden dat me bij de keel zou hebben gegrepen. Voor het eerst besepte ik dat de dood geen gezicht heeft.

Die nacht droomde ik over een oude man, die wist dat zijn laatste uur had geslagen, maar hoopte de dood te ontlopen door voortdurend van locatie te veranderen en het ene na het andere masker op te zetten. Uit angst dat de dood hem zou vatten op het moment dat zijn ware gezicht één tel zichtbaar zou zijn tijdens het wisselen van de maskers bond hij het ene masker over het andere, en trok hij het onderste uiterst omzichtig onder het bovenste uit, zoals preutse meisjes van ondergoed en badpak wisselen in de gemeenschappelijke kleedruimtes van zwembaden.

*Daar waar de flarden van de dag,
de stemmen van de acteurs en de
schoonheid van het decor je bewustzijn
verlaten en gaan fonkelen in je
geheugen, daar beginnen de dromen.*

In zijn ijver had de man geen oog voor de donkere kamer die hij betrad, en toen deur dichtviel, besepte hij dat hij in een kist lag. Zo werd ik wakker. Ik heb die droom nooit aan iemand verteld, omdat ik hem te somber vond.

Er was slechts één kist waarvan de inhoud me nooit teleurstelde: die van onze verre buurvrouw. Ze woonde in een kleine villa aan het einde van de Paul van Ostaijenlaan, toen nog de Guido Gezellelaan, en had vele katten. Ik schatte haar tegen de honderd, maar in werkelijkheid moet ze een jaar of tachtig zijn geweest. De meeste kinderen uit onze buurt waren bang van haar omdat ze altijd streng keek, haar wenkbrauwen met zwart potlood op haar gezicht tekende en een klok van een stem had waarmee ze onze krijtjes op de stoepstenen deed daveren als ze een van haar katten miste.

Op een dag keek ze me diep in de ogen en zei tegen mijn moeder: "Dat kind, dat leest 's avonds al lang geen sprookjes meer." Ze had gelijk.

In haar woonkamer stond een grote kist in koloniale stijl boordevol imposante mantels, bezette jurken, hoeden met veren en juwelen die me deden wegdromen naar verre oorden. Onze buurvrouw was kostuumontwerper geweest in de Schouwburg en vertelde met veel bravoure en precisie welke acteur welke mantel had gedragen, voor welke rol en in welk jaar. De ene keer trok ze zelf een van de kleren aan, de andere keer liet ze mij een kledingstuk passen en stak er spelden in tot het me perfect stond. Af en toe haalde ze er een fotoalbum bij, maar dat had ze niet nodig om haar herinneringen tot leven te wekken. De ene voorstelling na de andere beleefde ik alsof ik op de eerste rij zat.

Toen we op een dag door alle kostuums en attributen heen waren, haalde ze een loden kistje tevoorschijn. Ze zwoer bij alle theatergoden en -godinnen dat de burgemeester van Leuven in 1864 het kistje in een opening van de allereerste steen van de Schouwburg had gelegd.

"Nous érigeons un temple aux muses, un palais à l'état dramatique", had hij plechtig gezegd. Toen ik mijn wenkbrauwen fronste, zei ze dat haar vader, die decorbouwer was geweest, het curieuze ding had gevonden toen de Schouwburg in 1944 door bombardementen werd getroffen. Het kistje was zorgvuldig dichtgelast, maar toen ik het aan mijn oor hield en er zachtjes mee schudde, herkende ik meteen het gekletter van muntstukken. "Een munt voor elke dode die in *Romeo en Julia* valt," zei ze triomfantelijk. "Tel maar na."

Vele jaren later, toen ik me in een van de loges van de Schouwburg omkleedde, moest ik terugdenken aan de droom van de oude man met de vele maskers. Ik bedacht dat de kist waarin hij terecht kwam, helemaal niet zijn doodskist hoefde te zijn. Overdag zetten we vele maskers op, lezen we boeken, gaan we naar het theater en groeien we naar andere mensen toe, maar als de avond valt en we de ogen sluiten, ligt iedereen terug in zijn eigen donkere kist, die nooit leeg is. Onze ervaringen mengen zich met verhalen die iedereen kent, en stapelen zich op tot verwachtingen, die onze blik van een kader voorzien en ons vertellen hoe nietig we zijn in het geheel der dingen en hoe groot de mogelijkheden. Daar waar de flarden van de dag, de stemmen van de acteurs en de schoonheid van het decor je bewustzijn verlaten en gaan fonkelen in je geheugen, daar beginnen de dromen.

In mijn woonkamer staat een kist in koloniale stijl op vier poten. Mantels van mijn grootmoeder, hoeden van mijn grootvader, een schat aan kostuums en een loden kistje van een bijzondere buurvrouw steken erin. In afwachting van buurkinderen die erin komen neuzen, krabt de kat nieuwsgierig aan de houten poten.

*Carmien Michels is auteur, performer en
Europees kampioene Poetry Slam.*

“In de armen van de sopraan”

“Ik was vijf jaar en stond in de coulissen van de Schouwburg te wachten. Ineens werd ik het podium op geduwd, in de armen van Madama Butterfly – zeer intimiderend voor ne kleine als ik. Na dertig seconden stuurde ze me alweer weg, en toch was mijn optreden niet onbelangrijk. Ik speelde namelijk de zoon van Madama Butterfly, de geisha rond wie Puccini’s opera draait, en van Benjamin Franklin Pinkerton, een Amerikaanse luitenant die zijn Japanse in de steek laat en om wie ze harakiri pleegt. Net voor dat noodlottige moment haalt ze nog één keer haar zoon bij haar.”

TEKST KATRIEN STEVAERT | FOTO MARCO MERTENS | AFFICHE STADSARCHIEF LEUVEN

"Wat voor Proust zijn madeleines waren, dat is voor mij het parfum van de sopraan. Ik heb de geur nog altijd in mijn neus, ook al is het 74 jaar geleden dat ik hem rook. Parfum was toen schaars, want het was oorlog. De voorstellingen in de Schouwburg liepen wel gewoon door – tot het gebouw in mei 1944 getroffen werd door wat we in Leuven het groot bombardement noemen. Veertien dagen voor D-day bombardeerden de geallieerden systematisch alle spoorwegverbindingen met het Ruhrgebied om te beletten dat de Duitsers per trein versterkingen zouden aanvoeren naar de kust van Normandië en de Noordzee. Leuven was een belangrijk spooknooppunt en deelde in de klappen. Maar de schade aan de Schouwburg was klein bier in vergelijking met de brand die het gebouw in 1914 totaal verwoestte.

Dat was natuurlijk ver voor mijn tijd. Bij mij begon alles met *Madama Butterfly*, en dat heb ik te danken aan mijn toenmalige kleuterleidster, de vrouw van Schouwburgdirecteur Fernand Delvaux. Voor deze opera had ze hem mee helpen zoeken naar een jongetje dat kon doorgaan voor een halfbloed-Japanner. Mijn ouders stemden waarschijnlijk in omdat madame Delvaux het vroeg – een onderwijzeres had toen nog veel prestige. Het betekende het begin van mijn acteursloopbaan. Het einde ook – al zien sommigen dat misschien anders."

Stand-up comedy

"Van kleinsaf had ik het voor opera. Dat komt waarschijnlijk door Radio-Centrale, die met een kabelnet de hele stad bediende. 's Zondags zond de NIR, de nationale omroep, een belcantoprogramma uit dat altijd opende met de triomfmars uit *Aïda*. De rest van ons huishouden was er niet voor, maar ik zal toen al naast mijn schoenen gelopen hebben, zeker?

"Het betekende het begin van mijn acteursloopbaan. Het einde ook – al zien sommigen dat misschien anders."

Ik denk dat ik vooral gecharmeerd ben door het theatrale, de bombast. Ik heb het pas laat ontdekt – ik was al diep in de zeventig – maar ik ben zelf een romantisch personage.

Als aankomend romanist zag ik in de Schouwburg ook een paar Molières en Racines, dikwijls met een souffleurskast vooraan op het podium. Onder de noemer Galas Karsenty kwamen in de jaren 50, 60 en 70 alle sterren van het Franse witte doek naar Leuven: Jean Marais, Gérard Philippe, Danielle Darrieux. Ze brachten het klassieke repertoire.

Ik herinner me verder uiteenzettingen van ontdekkingsreiziger Jacques-Yves Cousteau en de fameuze vulkanoloog Haroun Tazieff in het kader van *Exploration du Monde*, een soort theater-voorloper van National Geographic.

In de aanloop naar de splitsing van de universiteit waren er voortdurend betogingen tegen die Franstalige voorstellingen. Sindsdien is het aanbod veel veranderd, maar ook toen het Nederlands de voertaal werd, bleven de vedetten komen. Alle grote conferenciers bijvoorbeeld: Toon Hermans, Wim Sonneveld, Herman Van Veen. Vandaag is de Schouwburg nog altijd de perfecte plek voor stand-upcomedians. Ze staan er in de ideale verhouding tot de zaal."

Preuts

"Dit théâtre à l'italienne wilde van bij het begin luxe uitstralen en had, zeker gezien de afmeting van het Leuven van voor de fusie, een spectaculaire zaal. Het m'as-tu-vu-gehalte lees je af aan de loges voor het schepencollege. Als ik er al eens binnensluip tijdens een voorstelling moet ik me in het verste hoekje drukken, anders zie ik niets van wat er op de Bühne gebeurt. Deze Schouwburg is niet ontworpen om het zien, maar om gezien worden.

De foyer is ook bijzonder. Voor de jongeren die er in mijn tijd kwamen, maar ook voor de meeste ouderen, waren de muurschilderingen met naakten een ware sensatie. De Leuvenaars hadden eerder al zwaar gediscussieerd over de naakte torso's op het oorlogsmonument aan het station en later zorgde de blote Fiere Margriet in de Tiensestraat voor ophef. Tja. We zijn altijd een preuts volkje geweest. Maar wel één dat 150 jaar lang vol goesting naar de Schouwburg is gekomen. Alleen al daarom moeten we dit gebouw koesteren."

Louis Tobback is al sinds 1995
burgemeester van Leuven.

De oorlogsjaren

De tweede wereldbrand was een bewogen periode in het dagelijkse leven van de Schouwburg. Een beknopte chronologie.

TEKST JAN DELVAUX | AFFICHES STADSARCHIEF LEUVEN

1940

Een zeldzame affiche in het Duits. De Schouwburg gaat opnieuw open in het najaar 1940, nadat hij in mei van dat jaar gesloten was na de Duitse invasie. Let op de vermelding 'voormalig Oostenrijk'.

1941

Een jazzoptreden in volle oorlogstijd. Dat is vreemd, want swingmuziek was zwaar gecensureerd. Toch floreert het genre. Daar zijn mogelijk twee redenen voor: de hogere officieren van het Duitse leger hielden zelf veel van jazz. En vertier hield het volk rustig. Jean Omer is een vergeten Belgische klarinettist, saxofonist en bandleider. Bij het begin van de oorlog doekt hij zijn orkest op, maar in 1941 start hij het opnieuw op en maakt hij een plaat voor Decca. Er zat trouwens straf volk tussen zijn manschappen.

1943

Zonder woorden.

1944

De bevrijding zorgt voor een ongeziene creatieve opstoot. De titels en de beelden liegen er niet om.

1945

Papier was een schaars goed na de Tweede Wereldoorlog. En dus werden Duitse stafkaarten gerecycleerd als ondergrond om affiches op te drukken.

“Respect voor ons ambacht”

“Wat een gigantisch kasteel. Dat dacht ik toen ik de eerste keer in de Schouwburg kwam. Ik was nog heel klein, een jaar of zes, en ik ging kijken naar een repetitie van mijn papa Gerrit. Hij is muzikant. De grote zaal had iets onwerkelijks voor mij. Wat een sfeer. Wat een prachtige koepel. Ik kon het nauwelijks vatten. Maar ik voelde: op dat podium wil ik op een dag ook staan.”

TEKST KATRIEN STEYAERT | FOTO MARCO MERTENS

“Die bijna mystieke, eerste indruk is me altijd bijgebleven. En de geur van het gebouw.”

“Ik herkende die geur direct toen ik er jaren later terugkwam met een voorstelling van *FABULEUS*. Ik was ondertussen vijftien en ik speelde mee in de première. Voor mij als Leuvense was het een thuismatch, er zaten veel familieleden en vrienden in de zaal. Maar net daardoor was ik extra zenuwachtig. Gelukkig ging alles goed en werd het een onvergetelijke avond.

Dat geldt zeker ook voor die keer dat we in de Schouwburg de tiende verjaardag van *FABULEUS* mochten vieren. De zaal was van beneden tot boven gevuld – dat gebeurt niet vaak bij een theatervoorstelling –

en we stonden met veel acteurs en dansers samen op het podium. Het spelplezier spatte eraf en het publiek reageerde met het enthousiasme van diehardfans. Die chemie is waarvoor ik het doe.”

Samen lachen en wenen

“Vlak voor elke voorstelling die ik in de Schouwburg speel, ga ik zelf in de zaal zitten. Zo kan ik zien hoe het publiek zal ervaren wat er op het podium gebeurt. Ik blijf meestal lang zitten om van het geweldig mooie decor te genieten. Deze zaal draagt zoveel geschiedenis in zich. Elke keer doet ze me beseffen hoeveel mensen hier al op de planken hebben gestaan en hoeveel mensen er al in de zeteltjes hebben zitten lachen, en misschien wel wenen.

Het is die gedeelde beleving die theater zo bijzonder en zo betekenisvol maakt. In deze Schouwburg voel ik dat

eens temeer. Het is zo’n authentieke, mooi afgewerkte zaal dat ze een soort respect voor ons ambacht uitstraalt, iets wat ik vandaag de dag niet altijd voel. Hier spelen herinnert me eraan dat ik bezig ben met iets belangrijks of alleszins iets dat gewaardeerd wordt.

Als ik hier acteer, zie ik vaak pas als de lichten weer aan zijn voor welke mensen ik heb gespeeld. Hun gezichten en uitdrukkingen mis ik soms tijdens de voorstelling. Daarom droom ik ervan om ooit in de Schouwburg te staan terwijl het licht aan blijft. Dan kan ik die prachtige koepel zien terwijl ik speel, en kan ik de afstand tot het publiek nog beter overbruggen. Volgens mij zouden we dan samen een nog intensere ervaring hebben, en dat lijkt me zalig.”

*Katrien Valckenaers is actrice
en medeoprichter van het collectief
Ballet Dommage.*

Stadsschouwburg
Maandag, 15 December 1952 te 19 u. 30.

Zitplaatsen:

LEUVEN

50 — 40 — 30 — 20 Fr.

"Van alle vrije beroepen
is het mooiste Bobbejaan
Schoepen." Aldus wijsgeer
Hugo Matthysen uit
Boechout. In 1952 zet Modest
— want dat is de echte
voornaam van Bobbejaan —
de evergreen De lichtjes van
de Schelde op plaat. (jd)

BOBBEJAAN SCHOEPEN

— Duo Fouache - Dussy E. Baba - Trixa —
Orkest Lou Logist - Paul Gerrebos - Peter Delfing

**WORLD
MUSIC
UITGAVE**

Achter het rode gordijn

Een voorstelling duurt zo'n 120 minuten, maar ook de andere tweeëntwintig uren van de dag is het niet stil in de Schouwburg. Hoe ziet de ijsberg er onder het topje uit? En wie bouwt er allemaal aan mee? We ontdekten het op de dag van de première van L'Étude, een stuk van en met Sien Eggers, Jessa Wildemeersch en Sofie Palmers.

TEKST EN FOTO'S KATRIEN STEVAERT

5u45 Poetsman Kevin arriveert en doet het licht aan

"Drie jaar geleden, tijdens mijn eerste week hier, was ik de weg kwijt. De Schouwburg telt vijf verdiepingen en een zolder. Maar ondertussen ken ik dit doolhof vanbuiten. Dagelijks controleren mijn collega en ik elk van de 55 toiletten, we maken de loges proper en blinken er de spiegels op, we stofzuigen in de zaal en op alle balkons. Een keer per week gieten we de inkomhal vol water om te dweilen. Als er tijd is, lappen we de ramen en blinken we de plinten op.

Het lastigst is het na een balletvoorstelling van kinderen. Dan zijn de loges bezaaid

met glitters en staan er overal op de vloer afdrukken van blote voetjes. Ook toen onlangs een dansgezelschap een hoop witte pluimen de zaal in had gevuurd, hebben we gevloekt. Het kostte ons meer dan een uur om alleen nog maar de eerste twee rijen op de parterre pluimvrij te maken. Maar uiteindelijk krijgen we alles proper.

Ik heb hier nog nooit een voorstelling gezien, en met de artiesten kom ik niet in contact. Tegen de tijd dat ze halfweg de namiddag arriveren, zit mijn werk erop. Dan zit ik al ergens te vissen in de frisse buitenlucht."

10u00 Mia zet de eerste koffie

"Van het moment dat ik kon stilzitten en zwijgen, kwam ik naar de Schouwburg. Mijn grootouders, vader en zus waren actief in een amateurgezelschap, waar ik later zelf souffleuse ben geweest. Waarschijnlijk is het omdat ik zo geboeid ben door die wereld dat ik hier nu zo graag werk. Al zes jaar sta ik in de backstagekeuken. Ik heb altijd graag de rol van moederkloek gespeeld, vroeger met mijn vier kinderen, nu met artiesten. Vooral naar dansers kijk ik op. Ze staan op het podium zonder tekst of partituur – ongelooflijk.

Op de ochtend van een voorstelling dek ik de tafel en zet ik alles klaar. In de late namiddag kom ik terug. Ik vind het

belangrijk om hier op tijd te zijn zodat ik 'welkom' kan zeggen als er een ploeg arriveert. Ik breng ze naar hun loges, waar ik een chocolaatje en een fles water heb klaargezet. Dikwijls bied ik aan om gekreukte hemden te strijken. Dat is wat een goede gastvrouw doet: iedereen direct op zijn gemak stellen.

Voor privégesprekken sluit ik mijn oren, maar ik heb wel altijd alles gezien. Dan kom ik bijschenken aan tafel nog voor iemand door heeft dat zijn glas leeg is. Vervelende gevallen

heb ik hooguit een keer per seizoen. Ik krijg zo veel van deze job terug dat ik hem mijn hele leven zou willen doen. Ik zeg altijd: sommigen hebben een buitenverblijf aan zee, ik heb een Schouwburg."

11u15 Het horecateam blaast verzamelen

Verantwoordelijke Marlies:

"Samen met drie fantastische gelegenheidsmedewerkers organiseer ik de catering voor de artiesten en zorgen we ervoor dat na elke voorstelling de frigo's in de publieksfoyer gevuld zijn. Er komt wel wat gesleur met bakken drank en flessen wijn bij kijken. In de loges zetten we altijd een mand met fruit en wafels klaar, en leggen we versgewassen handdoeken. Zo verwelkomen we de artiesten.

De riders van de muzikanten swingen soms de pan uit. Onlangs vroeg een groep om ansichtkaarten van Leuven mét postzegels. Daar zijn we niet op

ingegaan. Dat doen we ook niet als buitenlandse bands ongelooflijk veel dingen bestellen om mee te nemen in hun toerbus. Ik denk wel dat we aan de wensen voldoen, want iedereen zegt dat ze ernaar uitkijken om bij ons terug te komen."

Vrijwilliger Patrick: "Ik ben een vroeg-gepensioneerde militair, ik was horeca-verantwoordelijke in de Koninklijke Militaire School. Mijn nieuwe bezigheid houdt me in vorm, en **ook al foeteren we weleens, het is hier plezierig werken.** We komen goed overeen met de collega's en geen twee dagen zijn hier dezelfde – dat houdt het boeiend."

13u10 Gasttechnicus Koen doet de test

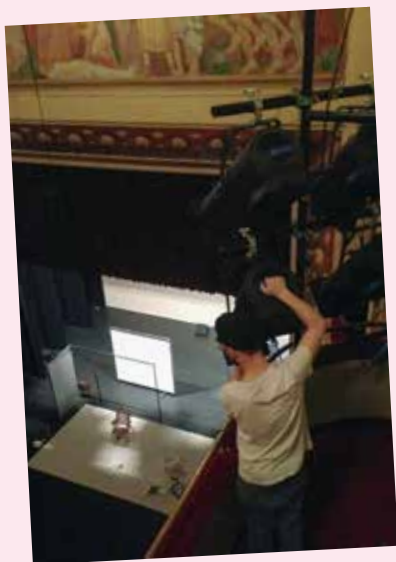
"Ik kom altijd wat vroeger aan dan de acteurs zodat ik de technische kant van de voorstelling nog eens kan doornemen. Wanneer moet welk muziekje klinken, wanneer gaat welk licht aan? Soms is het extra spannend omdat ik verschillende jobs heb: die van lichtontwerper, videotechnicus en

klankman. De compagnieën waarvoor ik werk hebben nu eenmaal kleine budgetten, maar daardoor word je bijzonder allround.

Ik wilde altijd het liefst in theater werken omdat licht ontwerpen daar totaal anders is dan voor een tv-opname.

Het is gevoeliger, genuanceerder, een beetje zoals op een rivier roeien wanneer je altijd de zee gewoon bent geweest. Ik doe deze job al een jaar of tien, maar ik ben het nog niet beu."

13u45 David en Bruno begeven zich op grote hoogte

Technicus David: "We wandelen geregeld achttien meter boven het podium want daar regelen we de hoogte van de ophangpunten van decor en licht. Toen ik hier elf seizoenen geleden begon, werkten we nog met handmatige *trekken*. Dan gebruikten we gewichten om attributen zoals lusters en lampen in balans te houden. In totaal hadden we hier voor drie ton aan gewichten. Na uren daaraan sleuren, was ik altijd blij met een dag recup. Sinds er een tiental jaar geleden bijna een ongeluk gebeurde met een vallende spot zijn we overgeschakeld op een geautomatiseerd systeem."

Technicus Bruno: "Tijdens de voorstellingen staan wij meestal in de coulissen om te helpen bij de decorwissels of om een danser die onderuit is gegaan een coldpack te geven. Het geeft een speciaal gevoel mee te werken aan iets wat uiteindelijk een totaalspektakel wordt."

Het moeilijkst vind ik de dansvoorstellingen. Zo bevatte het decor van een Rosas-stuk onlangs 900 gordijntouwen die we allemaal precies vijf centimeter boven het podium moesten hangen.

Samen met twee collega's ben ik er vier uur zoet mee geweest. Geduld is een troef in dit vak."

15u00 Jessa komt aangefietst, Sofie en Sien volgen even later

Jessa: "Ik ben graag op tijd, zeker voor een première. Ik wil het wel niet te veel gewicht geven – het moet een dag zijn als een ander – maar het is natuurlijk een beetje feest."

Sofie: "**Van de loges proberen we onze eigen plek te maken.** Jessa heeft een tekening met een groot hart bij, gemaakt door haar vijfjarige dochter. Naast mijn spiegel plak ik een gekke collage die ik kreeg van een vriendin. Het voelt zalig dat mijn omgeving zo met mij begaan is."

Sien: "Ik was zestien jaar toen ik hier de eerste keer speelde, als amateur bij De Reynaertghesellen. Het stuk heette *Wacht tot het donker wordt*, en het was een mooie thriller over een blinde vrouw en haar man, een fotograaf. Als hij weg moet voor een reportage krijgt zij bezoek van gangsters. Ik was Gloria, het meisje uit de buurt dat de vrouw helpt met de boodschappen. Drie meter

stappen op dat grote podium voelde voor mij als drie kilometer, maar de rol van Gloria was me op het lijf geschreven. **Ik mocht alle soorten stoute dingen doen, bijvoorbeeld bestek in het rond gooien.** Ik deed dat zo wild dat ik de madame in de souffleursbak 'auw' hoorde roepen."

16u45 De stemmen warmen zich op

Sofie: "In de namiddag voor een première repeteren we in de zaal nog een paar overgangsmomenten en nemen we technische details door met de licht- en klankman. Daarna is het tijd om te *teksten*. Dan lezen we met alle acteurs de volledige tekst door en bespreken we de moeilijke punten."

Sien: "**Ik heb gummibeertjes bij om het werk aangenamer te maken.** Zeker bij een première staan de zenuwen strak gespannen. Maar als we lief zijn voor mekaar en kalm blijven, dan komen we er wel."

17u45 Aan tafel

Kokkin Annick: "Ik zorg hier al zes jaar voor de catering dus ik weet waarop ik moet letten. Dansers, Spanjaarden, Portugezen en Afrikanen eten pas na de voorstelling. **Bij muzikanten moet ik noten vermijden, daar drogen hun stembanden van uit.** Bij acteurs ben ik voorzichtig met look, anders wordt het voor hen onaangenaam om op het podium dicht bij elkaar te staan. Ik doe er alles aan om de artiesten gelukkig te maken."

Sien: "Acteurs zijn net grote kinderen: met een dessert in de maag spelen ze de takken van de bomen. *(lacht)* **Trucjes tegen de zenuwen heb ik wel, maar ik vertel ze liever niet – bijgeloof.** Het belangrijkste is natuurlijk gewoon beginnen en je overgeven aan het moment."

Bruno: "**Terwijl de acteurs aan tafel zitten, dweil ik de speelvloer.** Anders zie je de voetstappen van de repetitie als vegen op de zwarte vloer. Onlangs was er een stuk waarin acteurs met stukken varkensdarm gooiden. Voor het publiek was dat een tof effect, maar ik had toch liever gehad dat de acteurs daarna zelf hadden opgeruimd. Maar ik klaag niet. Deze job is elke dag anders en we zien hier de prachtigste voorstellingen."

19u15 De onthaal-medewerkers staan paraat

Zaalverantwoordelijke André: "De tickets controleren, de jassen aannemen, mensen naar hun plaats begeleiden en bedienen aan de bar in de foyer – onze ploeg van gelegenheidspersoneel doet het allemaal. De meesten van ons beschouwen het niet als werken. Voor mij is het alleszins alsof ik alle dagen bij een feest mag horen.

Met de artiesten hebben we niet veel contact, al moeten we ze soms beleefd verzoeken om naar huis te gaan. We zijn verplicht om anderhalf uur na de voorstelling de bar van de foyer te sluiten, maar daar hebben sommige plakkers geen oren naar. Tot ik zeg: **Mannekes, het is het moment. Om middernacht komt Louis voorbij en dan moet het licht uit zijn.**

Op een dag kwam koning Filip – toen nog kroonprins – incognito naar een toneelvoorstelling kijken. Hij wilde geen protocol en ging gewoon tussen de rest van het publiek zitten. Maar de mooiste

herinneringen bewaar ik aan de gewone bezoekers. Ik liet hier jarenlang elke keer 700 man binnen dus de mensen kenden me op den duur. Dat is prettig. En wie wil er nu niet in zo'n indrukwekkend decor als dat van de Schouwburg werken?"

Vrijwilliger Herman: "Hoe langer het buiten licht blijft, hoe later de bezoekers aankomen. Gebeurt dat echt na het begin van de voorstelling, dan vliegen ze naar het derde balkon. Dat maakt mensen weleens lastig, maar de meesten zijn hier goedgehumeurd."

Vrijwilliger Mark: "We hebben een trouwe clientèle met een goed niveau en degelijke opvoeding. De zeldzame keer dat er bij mij aan de kassa een probleem ontstaat, is het met de gastenlijst, iemand die ten onrechte denkt dat hij daarop staat. Ik probeer de mensen altijd te helpen, al dan niet met een kwinklag of een filosofische bedenking. **Humor is de beste ontmijner."**

20u00 Het startsein weerklinkt

Koen: "Als ik van de zaalverantwoordelijke hoor dat we kunnen beginnen, geef ik van aan mijn tafel achteraan op de parterre de boodschap door aan de technici achter de schermen: we kunnen starten. Ik zet de muziek luider en daar gaan we. **Tegen de acteurs zeg ik altijd: Geniet. Profiteer. Voel je bevoorrecht."**

2lu30 De ploeg slaakt een zucht van opluchting

Jessa: "Het is altijd een fijn moment als de kop eraf is. Meestal durven we in de voorstellingen die volgen dan iets meer achterover leunen en trekken we het ons minder aan als er iets misgaat. In de backstage klinken we sowieso op de première."

23u45 Technicus David doet het licht uit

"Als een voorstelling twee keer na elkaar speelt, is dat een goede zaak voor ons technici, want dat betekent dat we het decor niet moeten afbreken. **Bij ambitieuze producties zijn we soms pas klaar om twee of drie uur 's nachts**, maar soms kunnen we dus vroeger naar huis. Tot morgen."

INKIJK

In enkele opvallende details geeft het gebouw zijn rijke geschiedenis prijs.

Bladgoud

Splendide. Un des plus beaux du pays. Zo omschrijft een negentiende-eeuwse bezoeker de foyer van de Schouwburg. En hij heeft gelijk. Alleen al de muren zijn overdadig versierd met houtsnijwerk en bladgoud.

Dat heeft een praktische reden – imitatiegoud is moeilijk aan te brengen op de moulures in plaaster – maar het is vooral een vormelijke erezaak. Het

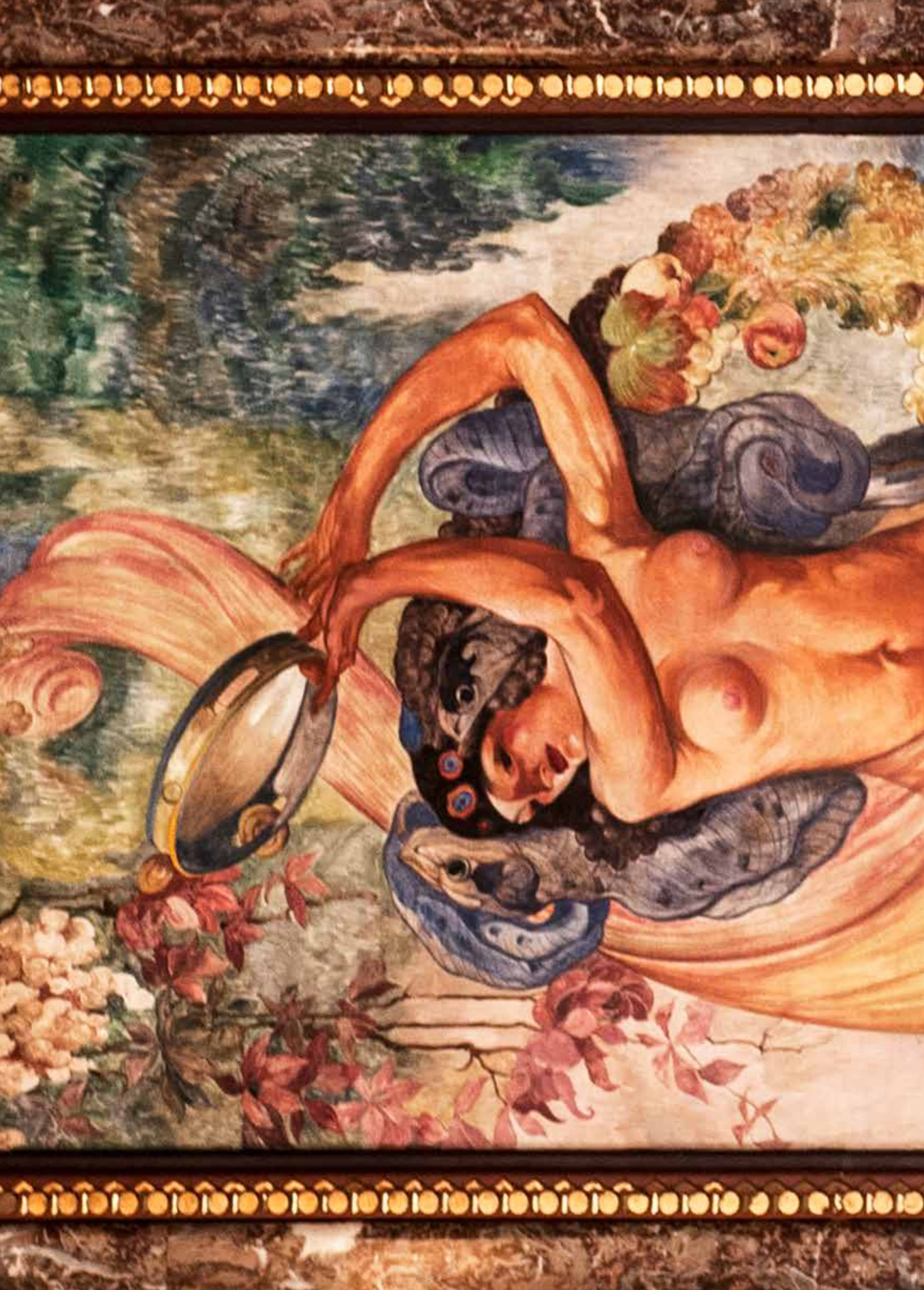
hart van het nieuwe theater moet letterlijk en figuurlijk schitteren – opmerkelijk als je weet dat het arrondissement Leuven rond de tijd van de bouw een van de armste van het land is.

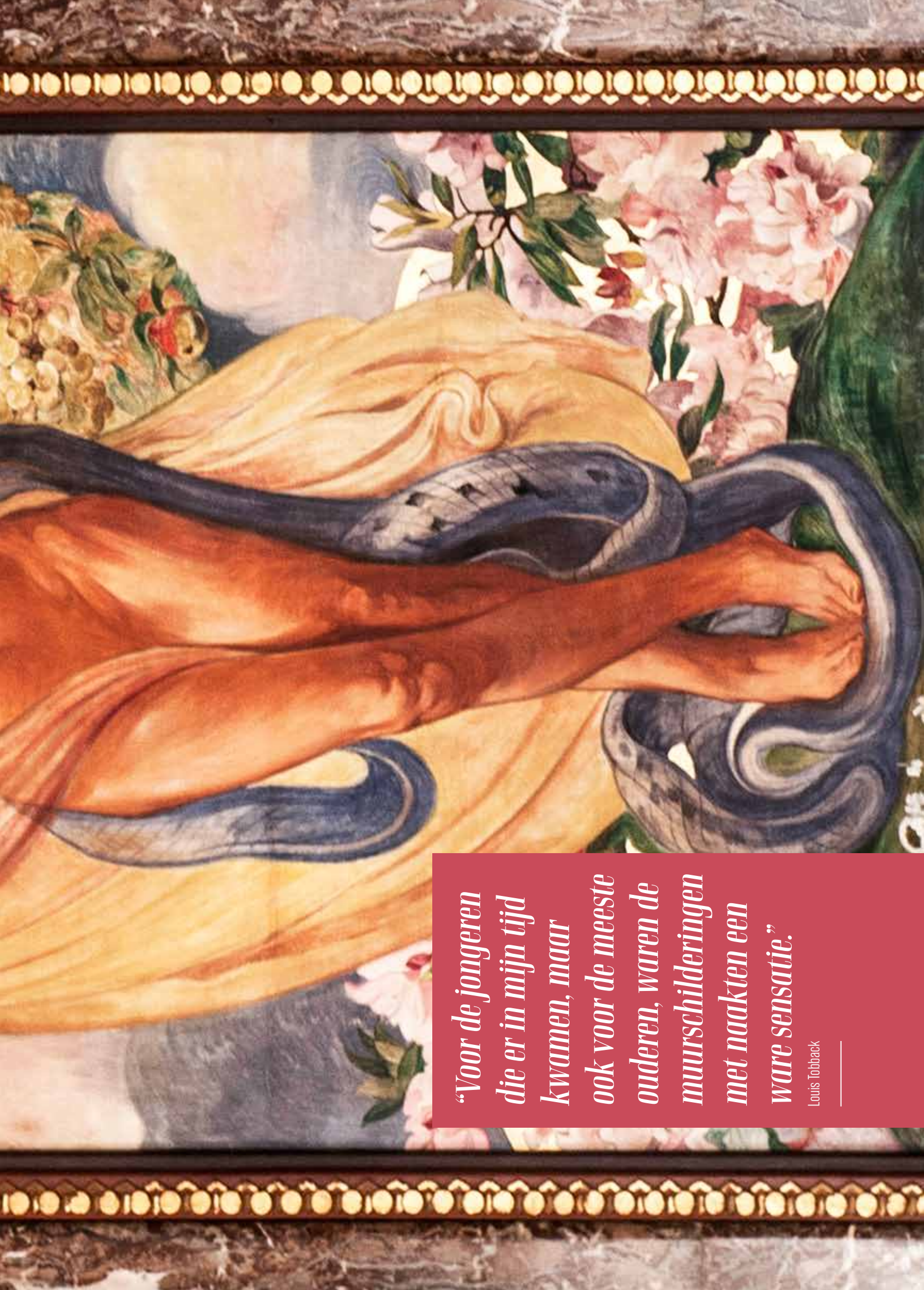
De happy few die de foyer mogen bezoeken liggen er niet wakker van. Bij het licht van een enorme, vergulde kroonluchter praten ze na over toneel en muziek, of ze walsen er rond op een van de vele *fêtes dansantes* die er plaatsvinden. Bals, banketten, concerten en zelfs trouwfeesten in de foyer zijn niet ongewoon.

Op de oostelijke binnenmuur slaat Don Quichot het allemaal gade. De dolende ridder neemt in de foyer na de twintigste-eeuwse heropbouw een prominente plaats in op een van de twee grote wandschilderingen. Die zijn van de hand van Maurice Langaskens, een

Gentenaar met een zwak voor mythologische en allegorische figuren. De vier helden links van Don Quichot verpersoonlijken het epos. Het jachtluipaard, de leeuw en de panter naast hen staan voor kracht en durf. Aan de overkant, boven de bar, verwijst het schilderij *De heroïsche muziek* naar Beethovens *Negende Symfonie*. (ks)

*“Voor de jongeren
die er in mijn tijd
kwamen, maar
ook voor de meeste
ouderen, waren de
muurschilderingen
met naakten een
ware sensatie.”*

Louis Tobback

“Dit is en blijft een heiligdom”

“Telkens als ik in het buitenland ben, ga ik op zoek naar de plaatselijke schouwburgen, die hebben nog altijd iets zeer speciaals voor mij. Maar geen enkele is zo mooi en karaktervol als die in mijn geboortestad Leuven. Ik ga er nog geregeld naar voorstellingen kijken en dan ben ik minstens twintig minuten op voorhand aanwezig om het gebouw te kunnen ruiken en om de herinneringen te laten opborrelen.”

TEKST KATRIEN STEVAERT | FOTO MARCO MERTENS

“Het geeft een aangenaam en trots gevoel dat ik zoveel jaren in de Schouwburg heb mogen meeleven. Alles samen heb ik er meer dan honderd voorstellingen gespeeld, en dat was altijd een plezier, niet alleen omdat de Schouwburg van in het begin technisch goed uitgerust was, maar vooral vanwege de gezelligheid. In de kuipvormige zaal – die er na al die jaren nog hetzelfde uitziet – sta je als acteur zeer dicht bij het publiek, je zit bijna op hun schoot. Dat heeft iets intiems, iets gemoedelijks, en het zorgt ervoor dat je de mensen goed aanvoelt.

Dat mocht ik bijvoorbeeld ervaren toen ik lid was van De Mannen van 't Boelvarreke, een gezelschap dat destijds tot kilometers buiten Leuven bekend was. Sinds de jaren 30 brachten ze een jaarlijkse revue met sketches waarin ze op een zeer ludieke manier politieke en andere toestanden aankaartten. Dat viel zo in de smaak bij het publiek dat de Schouwburg elke keer weekends na elkaar stampvol zat. In die zin was de zaal een plek voor alle Leuvenaars, ook voor Jan met de pet.”

INKIJK

In enkele opvallende details geeft het gebouw zijn rijke geschiedenis prijs.

Brand!

De eerste gevelontwerpen van architect Lavergne worden resoluut afgekeurd. Te majestueus. Anders dan de luxieuze foyer wil het Leuvense stadsbestuur de buitenkant van de Schouwburg sober houden. Grijs Brauvillerssteen, drie eenvoudige ramen, hooguit versierd met enkele uitgehouwen maskers.

Het is des te tragischer dat het alleen die bescheiden façade is die in 1914 overeind blijft. In de nacht van 25 augustus leggen Duitse troepen openbare gebouwen zoals de Universiteitshallen en de Schouwburg in de as.

In die laatste zit zo veel hout verwerkt – in het dakgebinte, de toneelmachines, trappen en plankenvloeren – dat hij vrijwel helemaal uitbrandt. Alleen zwartgeblakerde buitenmuren en enkele wankelende binnendeuren blijven over. Vandaag herinnert een illustratie in steen aan de noodlottige nacht: het zwaard symboliseert de oorlog, de toorts de brand. Wie goed kijkt, ziet de steen in heel wat gevels van de Bondgenotenlaan. Na de wederopbouw in het interbellum oogt de Schouwburgfaçade nog minder geornamenteerd dan eerst. De maskers boven de vensters worden simpele medaillons. Binnenin nemen gewapend beton en staal de plaats in van het vele hout. (ks)

“Het merkwaardige aan De Mannen van 't Boelvarreke was dat alle twintig leden mannen waren, dus zij speelden ook de vrouwenrollen. Veel mensen in de zaal herkenden hen meteen in hun rokken en pruiken, en dat zorgde voor veel hilariteit.”

“Mijn vader speelde bij De Mannen, net als mijn schoonvader. Zelf maakte ik mijn debuut eind jaren 40. Ik was dertien en mocht figureren in een sketch – of zoals wij zegden ‘een schuifke’ – die *De lustige vissertjes* heette. Voor de souffleursbak was een kartonnen staketsel geplaatst waaronder we met een viertal jonge gasten lagen. Het publiek zag ons niet, waardoor we ongemerkt vissen aan de haak konden hangen van de echte acteurs op het moment dat die zogezegd beet hadden. Het had allemaal zeer veel charme. Ik zou later de revues mee helpen schrijven.

Het merkwaardige aan De Mannen van 't Boelvarreke was dat alle twintig leden mannen waren, dus zij speelden ook de vrouwenrollen. Veel mensen in de zaal herkenden hen meteen in hun rokken en pruiken, en dat zorgde voor veel hilariteit.”

Eieren en tomaten

“Ook De Reynaertghesellen, waarbij ik vanaf eind jaren 50 speelde, kende veel bijval. Het was een van de tientallen amateurgezelschappen die in de Schouwburg een podium kregen, we traden er soms tien keer per jaar op. Maar we moesten altijd ons best doen om de Leuvenaars te veroveren. Het is een moeilijk en kritisch publiek, vind ik. Pas als ze iets heel goed vinden, zullen ze dat uitdrukken in applaus.

Datzelfde applaus is ooit ingezet als wapen. Directeur Fernand Delvaux heeft me het verhaal uitgebreid gedaan. Eind jaren 40 had de Leuvense studentenvereniging de populaire Fransman Tino Rossi uitgenodigd, maar telkens als hij uit de coulissen kwam, bleef de zaal zo lang applaudiseren dat hij niet kon beginnen te zingen. Zo ging het twee, drie keer. Het bleek een goed georchestreerde grap. Uiteindelijk bekogelde het publiek Rossi zelfs met eieren, tomaten en bloem, en hij moest onverrichter zake naar huis terugkeren. De poetsploeg had een week nodig om de zaal en het podium opnieuw proper te krijgen. Tja, de studenten drukten toen echt hun stempel op Leuven.

Ikzelf herinner me vooral prachtige optredens van Charles Aznavour, het Nationaal Orkest van België en andere topensembles. In die vroeger jaren waren de mensen altijd mooi uitgedost om naar het theater te gaan. Voor de voorstelling begon, *fezelden* we tegen elkaar, uit eerbied. De Schouwburg was een soort heiligdom, en eigenlijk voel ik dat vandaag nog altijd zo aan. Het blijft voor mij een zeer bijzondere plek.”

Hugo Symons is cabarattier, acteur, voormalig sportjournalist en een Leuvense monument.

INKIJK

In enkele opvallende details geeft het gebouw
zijn rijke geschiedenis prijs.

Altijd God Loven?

In de gotische zaal van het Leuvense stadhuis staat boven de deuropening 'Loven Boven. Altijd God Loven', en in het interbellum ontstaat het plan om diezelfde gevleugelde woorden in de hernieuwde Schouwburg te integreren. De firma Van Evercooren krijgt in 1937 de opdracht om het wapenschild en de bijhorende spreuk aan te brengen. Maar in januari van het jaar daarop krijgt het bedrijf een brief waarin staat dat de woorden tegen de uitdrukkelijke wil van het college – toen onder aanvoering van de socialistische burgemeester Edmond Doms – op de zoldering van de eretrap zijn geschilderd en dat ze zonder uitstel moeten worden verwijderd. Wie vandaag omhoog kijkt, ziet dat er niet is gehandeld naar dat bevel; de historische spreuk staat er nog altijd.

Over de rest van de decoratie van de eretrap is niet getwist. Ze is ontworpen door Omer Dierickx, de Brusselse schilder die een eervolle vermelding krijgt op de Wereldtentoonstelling van 1889. Zijn zeven friezen in de Schouwburg getuigen van zijn technisch meesterschap en verbeelden de dans door de eeuwen heen – denk: vruchtbaarheidsrituelen en primitieve liefdesdansen. (ks)

Zoek de lier

Jarenlange vertraging. Dat is de reden waarom de art-decostijl van het Schouwburginterieur bij de feestelijke heropening in 1938 al niet meer het nieuwste van het nieuwste is. Tussen de eerste werkdag van de wederopbouw en de laatste borstelstreek zitten maar liefst zeventien jaren. Het heeft alles te maken met het stadsbestuur dat moet wachten op oorlogsschadevergoedingen, en twisten tussen de opdrachtgever, aannemer en architect. Toch vormen de gestileerde ornamenten en welomlijnde lichamen in 1938 nog altijd zeer verdienstelijke art-decokunst.

Een opvallend terugkerend element is de lier. Dat is niet alleen het instrument aller dichters, het is ook het symbool waarmee Jules Van den Hende zijn identiteit geheimhoudt tijdens de decoratiewedstrijd voor de hernieuwde Schouwburg. De Gentse architect wint en laat zich voor de uitvoering bijstaan door collega's, die op hun beurt de lier laten opduiken in hun werk: Geo Verbanck legt ze in zijn koperen bas-reliëfs in de hal in de handen van Orpheus, tientallen vergulde lieren omzoomen de grote koepel in de zaal, en in de foyer bespelen Langaskens' helden de lier.

Een tip: kijk links van de ridder. (ks)

STADSSCHOUWBURG - THEATRE COMMUNAL
LOUVAIN

Les Productions Artistiques HARRY PEREZ
présentent

MERCREDI 5 NOVEMBRE 1958, à 20 h. 30

UNIQUE RECITAL

JACQUES BREL

accompagné par **JEAN CHAPLAIN** et **RENE GOLDSTEIN**

Formidable JAM SESSION
de **RENE GOLDSTEIN**
et son

MODERN QUINTETT DE JAZZ

HERMAN SANDY
ROGER ASSELBERGHS

JO DEMUYNCK
J. VANDROOGENBROECK

LES 100 VOIX DE
STEFANE STEEMAN
présenteront le spectacle
et

LISE ROLLAN

Le grand Jacques net voor de grote doorbraak. Volgens de overlevering zorgt hij in de jaren 60 voor een historisch moment in Leuven. Het nummer Les Flamandes uit 1959 schiet heel wat Vlamingen in het verkeerde keelgat. Zegt de literatuur: "Een theaterdirecteur uit Leuven verwachtte moeilijkheden in de zaal en vroeg hem om dat lied misschien maar beter niet te zingen." Brel brengt Les Flamandes twee keer die avond: een keer tijdens de show en een keer als bisnummer. Dat laatste was zeer uitzonderlijk. Brel zou nadien nog maar één keer een encore geven – in Moskou. (jd)

“Dit is een van mijn huizen”

"Een bijzonder warme herinnering aan de Leuvense Schouwburg heb ik te danken aan de Israëlische schrijver David Grossman, een hele innemende man. Vijf jaar geleden stelde hij hier Een vrouw op de vlucht voor een bericht voor en ik mocht tussen het interview door passages uit die nieuwe roman voorlezen. Plots kwam hij naast me staan. Hij legde zijn hand op mijn schouder en waar ik stopte in het Nederlands nam hij het over in zijn mooie Hebreeuws. Zo wisselden we elkaar af, zonder dat dat op voorhand afgesproken was. Een magisch moment."

TEKST KATRIEN STEVAERT | FOTO MARCO MERTENS

"Mijn vader zat die avond in de zaal. Ik denk dat hij uiteindelijk elk stuk van mij gezien heeft. Mijn ouders hadden me als kind nochtans nooit meegenomen naar de Schouwburg. Mijn vader was een beeldhouwer en las veel, maar theater vond hij een te bedachte kunstvorm. Tegen mijn achttiende had ik amper vijf stukken gezien, vaak schools en oubollig.

Er was één impressionante uitzondering: *Socrates*, een monoloog van Julien Schoenaerts en meteen het eerste stuk dat ik in de Schouwburg zag. Julien stond helemaal alleen op een zwarte scène en het leek of hij tegen ons praatte, echt voor óns speelde – een heel verschil met andere acteurs die ik eerder bezig had gezien, alsof ze voor een ingebeeld publiek stonden. Door Julien beseftte ik: *Zo kan theater ook zijn, zo veel kan het betekenen*. Wat een binnenkomer!

Mijn vuurdoop op de planken, enkele jaren later, voelde ook niet min: het was 1986, ik was pas afgestudeerd en stond naast Jan Declair in *Wolfsklem*, een spectaculair stuk waarbij zelfs de zeven plagen van Egypte uit de lucht vielen. Bij de première stond ik in mijn eigen stad voor een zaal vol bekenden die weleens wilden zien wat *Elske Dottermans* ervan terechtbracht. Ik stierf duizend doden. 128 voorstellingen later was ik ook mijn romantische ideeën over theater kwijt – het is keihard werken. Maar wat een voldoening."

Woelige sfeer

"Twee jaar later beleefde ik zo'n beetje mijn doorbraak: als Nina in *De Meeuw* van Anton Tsjechov. Jan Declair speelde weer mee, en Chris Lomme en Peter Van Den Begin. Het was een prachtige voorstelling en het eerste grote succes van de Blauwe Maandag Compagnie. Die zette het theater in Vlaanderen op zijn kop, zeker in klassieke zalen als de Leuvense

"Aan de eretrap staat een beeld van mijn vader. Ik heb er rond mijn zestiende voor geposeerd. Niet naakt, hé. Ik lag in mijn badpak in onze tuin omdat mijn vader de heupen goed wilde krijgen."

Schouwburg, die gemaakt was voor het grote, dragende toneel. Onder aanvoeren van Luk Perceval speelden we niet langer hoogdravend, maar dicht bij onszelf, heel menselijk.

Ik genoot er enorm van deel uit te maken van deze tegenbeweging, van de creativiteit en goesting waarmee we werkten. Ook in Leuven reageerde het publiek enthousiast. Ik stond het liefst op donderdag geprogrammeerd omdat de zaal dan vol studenten zat. De sfeer was altijd een beetje woelig en achteraf voerden we geanimeerde gesprekken met de kijkers – heel geestig. De Blauwe Maandag Compagnie maakte de ene grote productie na de andere. We groeiden, we leerden, we veroverden Nederland. Het was één groot feest. Soms heb ik heimwee naar die glorie dagen.

Vandaag is het klimaat helemaal anders. Er is niets meer om tegenaan te schoppen of omver te werpen. Alles op het podium lijkt zo op elkaar. Ik zie ook geen jonge generatie die het overneemt. Ik merk dat mijn eigen tienerzonen klassieke zalen als de Schouwburg intimiderend vinden. Dat gevoel herken ik. De eerste keer voelde dit voor mij als een tempel van ernst. Ondertussen kom ik er langs de achterdeur binnen, en is dit een van mijn huizen.

Leuven blijft speciaal omdat het mijn geboortestad is en omdat het hier prettig spelen is voor al die studenten en mensen die voeling hebben met theater. Dat voel ik op het podium.

Er is aandacht, er zijn reacties, waardoor het voor mij minder hard werken en meer spelen is. Oude zalen als deze vind ik sowieso gezelliger dan de meeste moderne tegenhangers. Ik hou ook het meest van spektakels, waarmee je een groot publiek kunt bereiken.

Aan de eretrap in de Leuvense Schouwburg staat een beeld van mijn vader. Het is al oud, want ik herinner me dat ik er rond mijn zestiende voor geposeerd heb. Niet naakt, hé. Ik lag in mijn badpak in onze tuin omdat mijn vader de heupen goed wilde krijgen. Vroeger zag ik niet goed in waarom dit beeld van moeder en kind in de Schouwburg moest staan, maar ondertussen begrijp ik de symboliek van het leven en het doorgeven. Dat staat natuurlijk prachtig in een cultuurhuis als dit."

Els Dottermans is een van Vlaanderens meest gewaardeerde actrices, en dat al jarenlang.

IN DETAIL

FOTO'S Marco Mertens

“Wat een attent publiek”

“Aan chique theaters zoals dat van Leuven mag je niets veranderen, in de eerste plaats vanwege de fantastische akoestiek. Knip beneden in de zaal met je vingers en je hoort het tot boven. Voor een zanger is dat een droom. Ik weet nog goed dat, toen ik de eerste keer in de Schouwburg binnenkwam, ik in het midden van het podium ben gaan staan en voor een compleet lege zaal heb gezongen – een uniek souvenir.”

TEKST KATRIEN STEVAERT | FOTO WIM VAN DE GENACHTÉ - UNIVERSAL MUSIC BELGIUM | AFFICHE STADSARCHIEF LEUVEN

"Het was 1983, ik was al dertig jaar bezig, maar ik had nog nooit opgetreden in een theater. In Vlaanderen hadden we die traditie niet. Bij ons waren het kermissen, feesten, bals, en ik was daar graag bij. Tot Roland Deleus met het voorstel kwam om in Leuven voor een zittend publiek te spelen. Mijn broer Staf, die toen mijn manager was, counterde dat ik het dan totaal anders zou moeten aanpakken dan op de bals. *Juist daarom*, zei mijnheer Deleus, en hij wist ons te overhalen. Het bleek een stap in de perfecte richting voor mij.

Dat eerste optreden in Leuven was pure stress. Zou ik het wel kunnen? Tegelijk voelde ik een enorme blijdschap dat ik op zo'n bijzondere plek mocht staan en besepte ik: dit is de kern van het vak. Je brengt je lied en mensen luisteren er in complete stilte naar. In een tent was er altijd ambiance, maar de mensen bleven ook bier drinken en babbelen. De aandacht in de Schouwburg was zo veel groter.

Hoe meer van dit soort prachtige zalen ik daarna bespeelde, hoe meer ik bijleerde. Ik kreeg vertrouwen in mijn repertoire en groeide naar een groot publiek. Dat van Leuven was vanaf de eerste keer zalig. Zo attent, zo mooi. Ik mocht ondertussen al 43 keer voor hen optreden en dat is nog elke keer een feest."

Hees

"Charles Aznavour zei het ooit: *Ik geef het beste van mijzelf, dan doen de mensen ook hun best om mij te begrijpen*. Dat is goed samengevat. Het publiek heeft mij veel gegeven, maar ik heb ook altijd enorm van hen gehouden en hen gerespecteerd. Elk optreden probeer ik beter te worden en het onderste uit de kan te halen.

"Ik besepte: dit is de kern van het vak. Je brengt je lied en mensen luisteren er in complete stilte naar."

Soms was dat niet gemakkelijk, zoals die keer dat ik in de Schouwburg stond terwijl mijn papa even verderop in Gasthuisberg lag. Hij was er slecht aan toe; twee maanden later was hij er niet meer. Dat was voor mij heel hard. Het sentiment was groot, maar ergens geloofde ik dat mijn vader me kracht zou geven. Zo heb ik later ook mijn broer Staf toegezongen. Ik mis hem nog altijd. We waren twee handen op één buik en hij speelde een enorme rol in mijn succes. Hij was mijn klankman en kon het timbre van mijn stem perfect laten uitkomen.

Het was ook Staf die me raad gaf die paar keren dat mijn stem het liet afweten. Ik herinner me een avond in Leuven, ik was totaal hees. Staf adviseerde me om toch naar de zaal te gaan en de mensen te tonen dat optreden echt niet lukte. *Sorry, tot de volgende keer*, fluisterde ik. Nu kan ik om de herinnering lachen, maar toen ... ai, mamma mia!

Will Tura is de keizer van het Vlaamse lied.

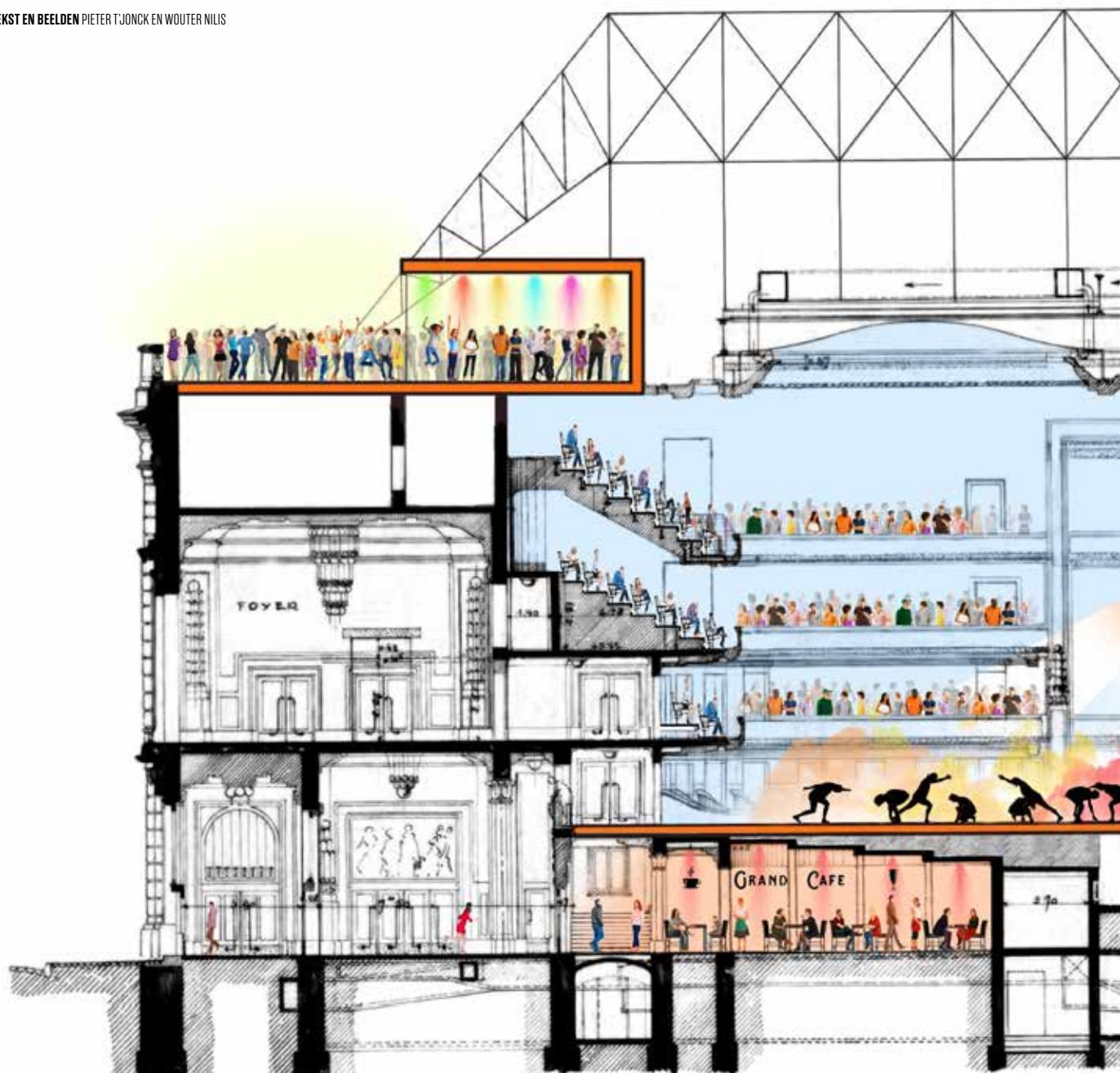
De laatste keer in Leuven, dit voorjaar, was ik wel bij stem en het was weer een onvergetelijke avond. Muziek zit bij mij nog altijd zo diep dat ik blijf optreden. Zo lang ik voel dat het nog goed genoeg is, ga ik door. Ik heb dus zeker de intentie om naar een prachtige zaal als de Schouwburg terug te keren. Als het God belieft uiteraard."

Nog meer leven in huis

De Schouwburg kijkt niet alleen terug op een rijke geschiedenis, er lonkt een al even boeiende toekomst. Architecten Pieter T'Jonck en Wouter Nilis dromen er hardop over. Wat als zij de sleutels van dit monument in handen kregen?

TEKST EN BEELDEN PIETER T'JONCK EN WOUTER NILIS

Architectural section drawing of a theater interior. The drawing shows the stage area with a large, sloped seating area (balcony) and a stage floor. The stage floor is labeled "ZWEITELLES VERBODEN". The balcony is labeled "VOLGENDE BLOK". The stage floor is also labeled "VOLGENDE BLOK". The drawing includes structural elements like beams and columns. The text "VOLGENDE BLOK" is repeated on the right side. The drawing is a technical architectural section with a focus on the stage and audience seating area.

Het had nochtans anders kunnen lopen, want net in deze periode experimenteerde een zekere Henry Van de Velde in het Théâtre des Champs Élysées in Parijs samen met Auguste Perret al met andere zaalinrichtingen die betere zichtlijnen en een grotere betrokkenheid op het podium moesten mogelijk maken. Zo niet in Leuven dus: ook de zaal van het theater volgde een oudere logica waarbij zien en gezien worden door het publiek minstens zo belangrijk was als het podiumgebeuren.

Het theater als publieke ruimte

Als de Schouwburg in de toekomst een andere rol te spelen krijgt, zou men echter, met niet zo heel veel inspanningen, zijn profijt kunnen halen uit deze configuratie. Je zou het huidige theater met enkele ingrepen kunnen omvormen tot een plek waar dat 'publieke' nog veel verder uitgespeeld wordt. Daar zijn mooie voorbeelden van, zoals de Minardschouwburg in Gent of de vernieuwde KVS in Brussel.

Een erg eenvoudige ingreep zou er bijvoorbeeld in kunnen bestaan om de vloer van het parterre vlak aan te leggen, of door die mogelijkheid te voorzien door middel van tijdelijke vloeren. Op die manier komen zaal en podium op één niveau te liggen. Dat creëert de optie om zaal en podium samen te gebruiken als een feestruimte. De koninklijke loges en de balkons krijgen dan een nieuwe rol als uitkijkplaatsen die een beetje boven het gewoel verheven zijn.

Nog mooier zou het natuurlijk zijn als je ook een achteruitgang naar de Diestsestraat zou kunnen maken, zoals in de KVS het podium aan de achterzijde opent op de Hooikaai.

Je kunt je voorstellen dat een bal van de burgemeester, of welk feest dan ook, in deze context een belevenis van formaat zou zijn.

Dat is niet zo ongewoon. Het San Carlotheater in Napels was helemaal op die gedachte gebouwd en functioneert nog altijd op die manier.

Nieuwe presentatiewijzen

Als de vloer van de zaal in het podium overloopt, openen zich echter ook artistiek een aantal hoogst interessante mogelijkheden.

Podium op podium spelen kan een nieuwe betekenis krijgen als de oude publieksruimte plots het decor wordt voor het publiek dat zich bevindt op een tribune op de bühne.

Plots krijg je dan een speelruimte die aanzienlijk groter is dan de huidige. Een beetje dansgezelschap zou er best zijn voordeel mee kunnen doen voor een locatievoorstelling.

De foyer als stadszaal

Als we dan toch aan het fantaseren zijn: ook de foyer met zijn exclusieve statietrap zou heel wat intenser en beter gebruikt kunnen worden, zonder meteen het hele gebouw open te stellen.

Met relatief kleine ingrepen is het best denkbaar dat hier middagconcerten, lezingen of persconferenties plaatsvinden. Je hoeft er nauwelijks iets voor te doen – behalve dan een oplossing vinden voor praktische kwesties zoals sanitaire voorzieningen.

In het dak

Wie ooit een toer door het theater deed, weet misschien ook dat er zich boven de zaal en de foyer een enorme ruimte bevindt die nu nauwelijks gebruikt wordt. Het dak van het gebouw is immers veel groter dan de ruimtes eronder, omdat het in één beweging over de zaal en de foyer tegelijk wil reiken. Daardoor ontstaat een enorme lege 'tent' boven de zaal. Aan de straatzijde stulpt die 'tent' dan nog eens verder uit om ook de voorbouw, die als een schrijn of baldakijn voor het hoofdgebouw staat, te overdekken.

Vooral in de ruimte boven de foyer biedt dat met een kleine inspanning onverwachte kansen. Als het dak boven de voorbouw weggenomen wordt, ontstaat bijna vanzelf een imposant terras bovenop de voorbouw. De borstwering – het baldakijn – bovenop de voorbouw wordt plots werkelijk een plek van waarop je over de straat kan uitkijken. Daarna vraagt het niet veel verbeelding om de terrasvloer naar binnen, in de ruimte van het hoofddak door te trekken. Daarvoor moeten de allerhoogste rijen van het derde balkon sneuvelen, maar bruikbaar waren die sowieso niet. Onze vroege voorvaders vonden deze plaatsen zelfs zo onbelangrijk dat ze hier alle decoratie schrapten. Het is een dode plek in de zaal.

Met deze kleine ingreep ontstaat een forse extra ruimte in het dak en boven de voorbouw. Die kan je bovendien vanaf de straat apart toegankelijk maken: de extra trap naar het derde balkon zou hier plots zijn diensten kunnen bewijzen op een nieuwe manier. Deze nieuwe ruimte kan talloze invullingen krijgen: van repetitieruimte over vergaderzaal tot feestlocatie.

Het terras, met een verbluffend zicht op de stad, is dan de kers op de taart.

Grand Café

Een nieuwe zaal in het dak, een intensiever gebruik van de foyer, een zaal die feestzaal kan zijn: het zijn allemaal ingrepen die ervoor zorgen dat het gebouw leeft. Het wordt deel van de stad, in plaats van een plek te zijn die alleen een uurtje voor en een uurtje na een voorstelling bruist.

Maar als we deze schone slaapster echt wakker willen kussen, dan moet dat in de eerste plaats op de begane grond gebeuren.

De inkompartij voor het gebouw, de ontvangstruimte en de vestiaire onder de zaal leiden nu een sluimerbestaan als passage- of wachtruimte. Hun imposante decoratie blijft onopgemerkt, want je kan er niets gaan doen.

Een forse injectie met een nieuw programma zou hier wonderen doen. Waarom zouden we er bijvoorbeeld geen *grand café* in onderbrengen? Al was het maar opdat mensen na een voorstelling kunnen blijven hangen in het gebouw, of nog wat napraten en tafelen na een activiteit in de nieuwe ruimte in het dak of de foyer. Die jassen, daar vinden we dan wel ergens een andere plek voor. Eerst volk in huis halen.

Pieter T'Jonck en Wouter Nilis zijn Leuvense architecten die al meer dan twintig jaar een inspirerend bureau runnen. Ze ontwierpen onder meer de nieuwe theaterzaal van OPEK.

LEUVEN - STADSSCHOUWBURG

ZONDAG 8 JANUARI 1956 te 20 u.

Prijzen : van 20 tot 60 F

Kaarten te bekomen vanaf heden

INTERNATIONAAL THEATERBUREAU

«DRISQ TOURNEE»

presenteert op algemeen verzoek

GALA- AVOND

DE VROUW MET DE WONDERSTEM

*De vrouw met de wonderstem.
La Esterella is 37 in 1956 en een
grote ster in Europa. In 1953
tekent ze bij platenfirma Philips
en begint ze in het Nederlands te
zingen. Oh Lieve Vrouwe Toren
wordt meteen een hit. (jd)*

ESTERELLA

samen met een prachtig show-programma

Het Show-ensemble **CYRIEL COEN** met
WILLY VERNIERS

GRAND PRIX DU MICRO 1954

3 Internationale MUSIC-HALL-ATTRACTIE'S

INKIJK

In enkele opvallende details geeft het gebouw
zijn rijke geschiedenis prijs.

Verborgen bomen

De ellipsvormige zaal, het hart van deze bonbonnière, is eenvoudig opgevat. De versiering zit hem vooral in de fries boven het podium – je herkent er Apollo en de Muzen, en Orpheus die Eurydice beweent – en in de koepelschildering. Beiden zijn aangebracht door Constantin Montald, die in 1886 de Prijs van Rome behaalt en die het liefst een idealistische wereld neerzet, bol van schoonheid, wars van het pessimisme van zijn tijd.

Zo laat hij op de Schouwburgkoepel – ruim negen meter in doorsnede – twaalf zuivere figuren in een spiraal naar boven zweven. Rond hen een dromerige wolkenmassa – al doet het verhaal de ronde dat Montald er aanvankelijk wuivende bomen wil schilderen, iets wat Van den Hende niet vindt passen in een theater. Montald weigert te plooiën, maar uiteindelijk verdwijnt zijn fijne flora achter nog meer dikke, witte wolken. In 1937 wordt restaurateur Van Evercooren ter plaatse geroepen om de rand van het doek nóg eens bij te schilderen – omdat de architect niet de juiste maten heeft doorgegeven, heeft Montald het doek te klein gemaakt. Wat wel meteen raak is, is Van den Hendes keuze om de koepel te verlichten met diffuus licht afkomstig van lampen in de kroonlijst. Hij voorziet daarin ook openingen waarlangs warme lucht het theater in stroomt. (ks)

Ingenieus

De eerste bezoekers na 1938 vergapen zich wellicht aan het nagelnieuwe interieur van hun uit de as herrezen Schouwburg, maar de internationale pers heeft vooral lof voor iets anders: het ingenieuze verluchting- en verwarmingssysteem. De warmte komt uit de kolenkelders en de ondergrondse stookkamers met hun drie ketels en 'menigvuldige buizen' die de warmte vervoeren door het gebouw.

Bovenaan in de nok vertrekt dan weer herbevochtige lucht door 'pijpen in gebakken aarde, terwijl de onzuivere lucht terug weggezogen en buitengejaagd wordt'. Het systeem is vandaag niet meer actief, maar vergulde roosters getuigen nog altijd van de revolutionaire begindagen van de hernieuwde Schouwburg. (ks)

Yoga voor de ziel

FOTO THEO BECK

Goed dat er voor theater gebouwen zijn. En niet alleen gezien het wankelende in dit land. Gebouwen voor theater helpen heugen dat theater méér is dan zijn vluchtigheid. Je weet wel: bij elke voorstelling is het met het buigen van de acteurs ook met hun toneel gedaan. Theatergebouwen daarentegen blijven staan. Ze houden het theater recht. Ze markeren dat de stad – met haar al even vluchtige leven – ooit bewust een plek heeft ingeruimd voor gedeelde verbeelding. Daar staan Schouwburgen voor. Voor de keuze van een gemeenschap voor cultuur, los van de mensen die ze maken. Schouwburgen hebben geen ego, alleen karakter.

Ze zijn ook zoveel meer dan hun bakstenen. Zelfs als die stenen van elkaar kletteren, zoals met deze Schouwburg gebeurde in de Eerste Grote Oorlog, blijft zo'n gebouw bestaan – minstens als symbool. Zo is de Schouwburg in Leuven tot twee keer toe weer in vol ornaat aangekleed: omdat theatergebouwen elke vluchtigheid weerstaan,

zelfs die van de diepste ellende. Blijkbaar worden Schouwburgen even belangrijk bevonden als parlementen en kathedralen. Ze geven identiteit. Ze stralen hun stad uit. Dat is de les die ze leren aan al wie ze betreden, zeker na 150 jaar: ze zullen ons overleven zoals ze dat bij onze voorouders deden. Dankzij zijn gebouwen is het theater niet de verliezer van de vluchtige tijd, maar de winnaar.

Alle debatten over de zin en onzin van subsidies, over het gemis aan repertoiretoneel, over experimenteel theater waar de gewone man zich niet in herkent: ze vervliegen als stof in de schaduw van een Schouwburg van 150 jaar oud. Als iemand zich nog eens afvraagt wat het belang is van theater of subsidies, leid zo iemand dan gewoon even rond. Langs de koperen bas-reliëfs boven de deuren van de hal, met toneeltaferelen als *Pan regelt de dans der nimfen*. Of langs de olieverfschilderijen in het foyer, onder meer ter ere van Don Quichot. Naar het geschilderde fries boven het toneel: *Orpheus beweent Eurydice*.

Hoe groter de ervaring van vluchtigheid in een stad, hoe relevanter haar Schouwburg. Het is de laatste plek op aarde waar de smartphone uit moet en de gedeelde verbeelding aan mag.

Daar hangt het antwoord, in gewijde stilte: dat kunst van alle tijden is, en mensen met snelle meningen niet.

Pan, Orpheus, Don Quichot: we lopen er ook zelf vaak aan voorbij. We vergeten weleens dat vernieuwing zich pas als vernieuwing kan uiten dankzij de traditie, de canon, het repertoire. Alle nieuwe golven betekenen niets zonder een tijdloos anker dat daaronder de stabiliteit bewaakt en bewaart. Dáár herinneren Schouwburgen ons aan. Ze verankeren de vluchtigheid in de tijd. Soms kan je dat zelfs voelen, met toegeknepen knieën op het derde balkon: hoeveel generaties hier vóór jou hebben zitten kijken naar dezelfde bühne, met dezelfde verwondering, terwijl ook zij eventjes verlof namen van de besognes van alledag. Zes generaties ademen hier nog altijd mee in het marmer, in de houten lambriseringsen, in de wand- en lichtarmaturen. Met elk applaus trillen in de naden van de zaal nog alle vorige ovaties mee. Over de tijden heen.

En toch zijn gebouwen niet de finale schoot van het theater. Toch draait het uiteindelijk niet om de muren die het allemaal rechthouden, wel om wat daartussen gebeurt, en om wie zich daarvoor verzamelt. Niet de lege parterre vormt het sluitstuk, wel het volle publiek. Theater kan immers wel zonder gebouw, maar niet zonder een gemeenschap die de stilte ervan af en toe weer in leven komt roeren. Is de Schouwburg de long, dan is het publiek zijn adem. De industrialisering, oorlogen, televisie, Leuven Vlaams, migratie, internet: als een uitkijktoren staat een Schouwburg daar ver boven, maar de gemeenschap niet. Die gaat anders ademen met elke maatschappelijke ontwikkeling, elke technologische ommekeer.

Stel je voor dat je er nog eens tussen zou kunnen zitten, tussen dat publiek van 1867. Het was het jaar dat de Wereldtentoonstelling in Parijs de eerste fiets presenteerde, en de schrijfmachine werd bedacht. Leopold II was net begonnen als koning der Belgen, Johann Strauss junior componeerde *An der schönen blauen Donau*. Marie Curie werd geboren, Baudelaire stierf. Wat moet in zo'n tijd de Leuvense gemeenschap – enkel de burgerij, mogen we veronderstellen – van theater verwacht hebben? In een tijd zonder tv, onder een katholiek deken, in een prille nieuwe natie met het Frans als enige officiële taal?

De architectuur van de Schouwburg verradt minstens een deel van het antwoord. Met zijn hoge balkons lijkt hij ontworpen voor een standenmaatschappij, waarin de duurdere zitjes op de parterre niet alleen dienden om beter te zien, maar ook om beter gezien te worden. Hier wilde de burgerij zich onderscheiden van de hoge adel én van het lagere volk, als nieuwe culturele macht met smaak, als directe nazaat van de oudheid, bakermat van de democratie. Zo tijdloos is deze Schouwburg dus ook weer niet. Hij spiegelt de ideeën van de goegemeente die hem bouwde, terwijl die zelf al lang vervlogen is.

De grote uitdaging blijft om, ondanks die sturende architectuur van toen, ook de wisselende gemeenschappen van vandaag te blijven verleiden. De kracht van de traditie alleen zal niet volstaan. Die stamt nu eenmaal uit een tijd dat theater alleen een monocultuur moest zien te binden. Ook het glorieuze gebouw zelf is geen trekpleister meer; spektakel is nu alom. Het gaat er dus om de nieuwe noden van de gemeenschap te lezen. Wat hebben mensen in Leuven nu nodig dat ze elders niet vinden, om tot elkaar te komen? Wat maakt vandaag het verschil?

Het antwoord daarentegen is tijdloos, en daarvan blijft de Schouwburg wél het symbool: in de jachtige stad een plek bewaren waar ontspanning niet louter neerkomt op ontsnapping, maar waar de tijden van vandaag verbonden blijven met de inzichten van vroeger, en waar boven alle vluchtigheid de diepere vragen worden opgeworpen in een minder alledaagse vorm. En dat dan samen beleven, niet als monocultuur, maar als verzameling. Want hoe groter de ervaring van vluchtigheid in een stad, hoe relevanter haar Schouwburg. Het is de laatste plek op aarde waar de smartphone uit moet en de gedeelde verbeelding aan mag. Een plek voor yoga voor de ziel. Aan die behoefte is op 150 jaar tijd juist heel weinig veranderd.

Wouter Hillaert is kernredacteur van het tijdschrift *rekto:verso*. Vijftien jaar lang was hij freelance podiumcriticus voor *De Morgen* en *De Standaard*.

THEATER PLEZIER

van
FLORIS MESLIER
met
TOON HERMANS

IN HET NIEUWSTE GROTESK-CABARET

Toon Hermans maakt van 1946 tot 1951 deel uit van Theater Plezier, een Amsterdams revuegezelschap. Hij is medeauteur, hoofdrolspeler en artistiek leider. Vanaf de tweede productie begint de vader van het moderne cabaret zijn toekomst te testen. Hij heeft een soloact voor de pauze en aan het einde van de voorstelling. (jd)

zeg...hée!

— JOOP GEESINK

CHOREOGRAFIE LESLIE GONDA
WIESJE BOUWMEESTER • JAN VAN EES

SONJA VAN WEERDENBURG • HERBERT JOEKS • FRANS KOKSHOORN
PHILLIS VAN ANROOY • FIFI FRANK • LUCY STEIN • LOUISE VAN DE MONTEL
JACK BOW • JOYCE VAN DER VEEN • ELIS RUHRUP • COBI SPOELSTRA
ANK FABIUS

MUZIKALE LEIDING: FREDY SALTEN

DECOR • ONTWERPEN: JOOP GEESINK

INKIJK

In enkele opvallende details geeft het gebouw zijn rijke geschiedenis prijs.

Terug naar het origineel

Decennia geleden zien ticketjes voor voorstellingen er anders uit, maar het meubel van waarachter ze verkocht worden is geen haar veranderd. Het is te zeggen: de art-decobalie waar een medewerker vandaag tickets verkoopt of gastenlijsten bewaakt, is niet meer het origineel uit 1938, maar wel een zeer getrouwe kopie ervan. Ze staat er sinds een jaar of vijf, wanneer het renovatieteam beslist om de ziel van de interbellum-Schouwburg zoveel mogelijk te herstellen en dus ook de glazige, jaren 80-balie uit het art-deco-interieur te bannen.

Aan de voet van het meubel liggen Rose de Bourgogne-tegels, en ook zij zijn een bijna exacte kopie van de tegels die er oorspronkelijk lagen. Die gaan er in 2012 niet uit uit esthetische overwegingen, maar omdat er een asbestlaag blijkt onder te liggen. Tegenwoordig betreed je de Schouwburg dus in een authentiekere én gezondere atmosfeer dan ooit. (ks)

150 JAAR SCHOUWBURG

DE DVD – UNIEKE HERINNERINGEN

Hoe was het om in de Schouwburg op te treden, te werken of zelfs te wonen? In een speciaal voor deze verjaardag gemaakte documentaire ervaar je de menselijke blik op de geschiedenis van dit prestigieuze gebouw en zijn werking. Met unieke herinneringen van artiesten en historische filmfragmenten, maar ook met persoonlijke verhalen van (vaste) bewoners of medewerkers. Een knap tijdsdocument als ideale aanvulling op dit magazine. Tijdens het feestweekend te bekijken op de eretrap, terwijl je je nestelt in de authentieke, eerste theaterstoeltjes.

29' | € 5 (beperkte oplage)

in samenwerking met Erfgoedcel Leuven en Fonk vzw

DE EXPO – REIS DOOR DE TIJD

De eretrap was vroeger dé plek om een mooie entree te maken, maar is tegenwoordig wat in onbruik geraakt. Daar komt nu verandering in met een tentoonstelling die 150 jaar Schouwburg piekfijn in beeld brengt. Van op de eerste verdieping, naast de foyer, reis je terug in de tijd. Onderweg krijg je een zicht op de meest markante jaren en het bijhorende erfgoed. Unieke beelden, bijzondere weetjes en intrigerende getuigenissen wekken de geschiedenis tot leven.

op de eretrap | gratis

in samenwerking met Erfgoedcel Leuven en stadsarchief Leuven

DE APP – SMARTPHONE TOEGELATEN

Naast een taart met 150 kaarsjes krijgt de Schouwburg een eigen (mobiele web)app. Sprekende foto's, oude theaterrekwisieten en fascinerende citaten laten je kennismaken met het gebouw en zijn meest tot de verbeelding sprekende details. Voortaan is je smartphone gebruiken dus toegestaan tot de voorstelling start.

www.schouwburgapp.be | gratis

een initiatief van Erfgoedcel Leuven

HET CAHIER – TUSSEN DE PLOOIEN VAN HET ARCHIEF

Over de Schouwburg als een gebouw met een ziel lees je meer in de publicatie die het Stadsarchief speciaal voor deze verjaardag uitbrengt. Uitvoerig speurwerk in 150 jaar Schouwburgarchief bracht talrijke onvermoede verhalen, voorvallen en feiten aan het licht.

later dit najaar te verkrijgen bij Stadsarchief Leuven
met korting voor SALSA!-leden

“Nog lang niet uitgespeeld”

TEKST KATRIEN STEYAERT | FOTO MARCO MERTENS

Toen ik in 1975 in Leuven kwam studeren, fietste ik elke week van het station naar mijn kot over de Bondgenotenlaan. Ik kwam uit een Limburgs dorpje en keek altijd nieuwsgierig naar die iconische Schouwburg die ik voorbijreed. Als de lichten brandden, vroeg ik me af wat er zich binnen aan het afspelen was. Zelf een kijkje gaan nemen, kwam toen nog niet in mij op, zo diep onder de indruk was ik. Vandaag hoor ik het nog, zelfs van mensen die in Leuven geboren en getogen zijn, dat ze jaren schrik hadden om over de drempel te stappen.

Dat is jammer, want het is een schitterende zaal, kleinschalig en warm. De rode gordijnen en zetels, de loges, het ademt allemaal bijzonder veel sfeer. Het doet me verlangen naar vervlogen tijden en tegelijk voel ik dat dit een plek is die leeft. Dat moet in de toekomst absoluut zo blijven, vandaar de inspanningen die de stad de afgelopen decennia leverde om het Schouwburgpubliek te verbreden.

Door bijvoorbeeld te werken met de UiTPAS moedigen we kansengroepen aan om te komen genieten van voorstellingen. Vaak zetten we zelf een eerste stap, door in hun verenigingen een sneakpreview van het programma te geven. We nodigen ze uit voor een blik achter de schermen zodat ze hun vragen kunnen stellen: *Ben ik verplicht om mijn jas af te geven? Mag ik tijdens een voorstelling wegglijpen naar het toilet?* Zulke dingen zijn evident voor geroutineerde bezoekers, maar niet voor iedereen. En de Schouwburg moet van en voor iedereen zijn.

Cultuur die laagdrempelig is, boet zeker niet in aan kwaliteit. Ik ben er net van overtuigd dat je maar tot een rijk, cultureel leven komt als je een hele brede

basis hebt en als alle leden van de bevolking kunnen deelnemen. Door een podium te bieden aan zowel geijkte producties als amateurgezelschappen zorg je ervoor dat alsmaar meer mensen goesting krijgen om in de Schouwburg te kijken én te spelen.

Deze 150e verjaardag is een uitstekende gelegenheid om samen met dat Leuvense publiek na te denken over de toekomst van onze Schouwburg. Voor opera, grote dansvoorstellingen en symfonische orkesten is hij helaas te klein, zowel wat betreft het podium als het aantal zitjes. Daarom hebben we als stad beslist om binnenkort een nieuwe podiumkunstensite te bouwen met een zaal voor een duizendtal mensen en een tweede ruimte voor vierhonderd toeschouwers.

Dat betekent niet dat deze Schouwburg op een lager pitje zal draaien, wel integendeel. Dit is en blijft de perfect plek voor intiemere voorstellingen, voor concerten in allerlei genres, en voor theaterproducties. De Leuvenaars kennende ben ik er zeker van dat deze zaal ook in het toekomstscenario op één, twee, drie volzet zal zijn. Maar volle zalen zijn niet onze enige betrachting. De programmatoren en bestuursploeg van 30CC blijven speuren naar kwaliteit, en naar ideeën die hier kunnen groeien en bloeien. Daarbij moeten we natuurlijk de financiën in het oog houden.

Ik heb er alvast een goed oog op. Het publiek en de artistieke praktijk zijn in onze stad enorm bruisend. Dat stimuleert ons alleen maar meer om ze te blijven ondersteunen. Ik geef het u op een briefje: de komende jaren worden boeiend. Deze bonbonnière is nog lang niet uitgespeeld."

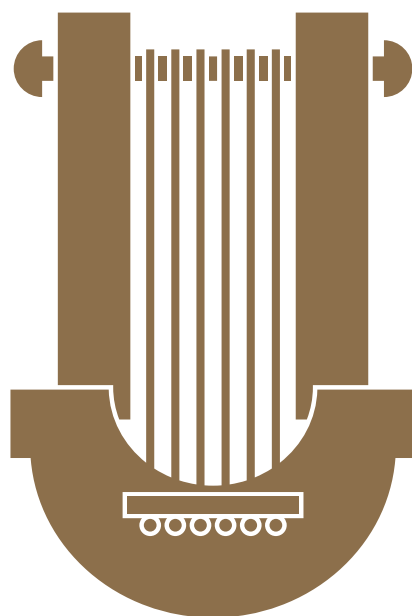

Denise Vandevooort is in Leuven schepen van cultuur, deeltijds kunstonderwijs, gelijke kansen, diversiteit en Noord-Zuidwerking.

30CC

1867

2017

150 JAAR SCHOUWBURG

◇ MET ONDER MEER ◇

KOMMIL FOO - ELS DOTTERMANS - WILL TURA - JAN DELVAUX
JACQUES BREL - LOUIS TOBBACK - BOBBEJAAN SCHOEPEN
CARMEN MICHELS - LA ESTERELLA - HUGO SYMONS - TOON HERMANS
